

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Murathan Mumgan

MAHMUD ILE AZIDA

YARIM KUTUPKAYA

YARIM KUTUPKAYA

Her Hakkı Saklıdır.

Kapak Düzeni : Fahri KARAGÖZOĞLU

Birinci Baskı : 3.000 Adet

Ankara : T İ S A matbaası, 1980

MURATHAN MUNGAN

MAHMUD İLE YEZİDA

O Y U N
(ONBİR SAHNE)

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

**Bu oyun,
Türkiye İş Bankası A.Ş.'nin
«1979 Tiyatro Oyunu Yarışması»nda
İkincilik ödülü almıştır.**

KİŞİLER

Mahmud

Yezida

Ak Çarşafli Kızlar

Kara Çarşafli Kadınlar

Havvas Ağa

Kaymakam

Köyün Delisi

Kaymakamın Karısı

Tellal

Jandarma Komutanının Karısı

Koşucu

Kahya

Tüfekliler

Kebik

Nirvan

Muhtar

Abid Emmi

Eyşan Ana

Köylüler

Raşa Ana

Yezidi Kadınlar

Dokuz Kardeş

Ulak

Yezidi Ataları

Birinci Sahne

ÂYIN

(Ortada büyükçe bir ateş yakılmıştır. Ateş, karanlığı ikiye böler, boyu adam boyu kadardır. Ve zaman zaman kuş sesleri, böcek sesleri duyulur. Doğanın gecedeki sesleri... Yezidiler, ateşin çevresinde içiçe geçmiş üç daire halinde dönerek, âyinlerini tamamlamaktadırlar. Geride, boydan boyda, Yezidilerce kutsal sayılan tavus kuşunun kanatlarından yapılma, falkik bir totem durmaktadır. Ve sanki bu âyini izlemektedir. Onun önünde, yüksekçe bir yerde, giysisine tüyler ve kemikler takmış âyin şeyhi, âyini ve kalabalığı yönetmektedir. Ateşin çevresindeki ilk halkayı oluşturan küçük çocuklar, eteklerinden aldıkları tuzu avuç avuç ateşe atmaktadırlar. Kutsanan küçük çocukların çevresinde ise, genç kızlar ikinci daireyi halkalayarak dönerler; tavus kuşu tüylerinden yapılma gysileri, kollarında, boyunlarında süsleri - takıları, ayak bileklerinde halhalkarı, yüzlerinde dövmeleri, burunlarında hızmalarıyla genç kızlıklarını kutlar ve kutsarlar; çıplak ayaklarının altına serilmiş taze otları ezerler. Son olarak, onları da çevreleyen bir yetişkinler dairesi vardır. Yetişkinler birbirlerinin bellerinden tutmuşlardır, en sıkı daireyi onlar oluştururlar. Bir köşede Yaşlı Kadınlar bağdaş kurmuş, iki yana sallanıp durmakta, ve bir yandan büyükçe bir kazan kaynatarak, kazanı karıştırmaktadırlar. Sonra

-yaşı bir adama bembeyaz bir kefen giydirebilirler, adam kefeni giymek istemez, iletir, sonra giyer. Yaşı kadınlar, kefenin üzerine kırmızı boya çalarlar. Adamın başı düşer, kolları gerilmiş gibi açık kalır iki yanında. Bir süre adamı ölü olarak gezdirirler, sonra kefeni çıkarıp ateşe atarlar. Kefen ateşe atılınca adam yerinden fırlayıp, ateşin çevresini dönmeye başlar. Genç kızlar adam dönerken el çırpırlar. Daireler giderek daralır. Mırıltılar, âyin duaları yükselir. Daire giderek küçülmüş, yalnızca adam boyu ateş kalmıştır ortada. Daire en daraldığında ve bir ateş, bir de çevresine kilitlenmiş kalabalık kalınca ortalıkta).

YEZİDİLER — Cümle kötülükler bu daireye hapsolsun!
Cümle kötülükler bu ateşte yansın, yokolsun!

(Işıklar)

İkinci Sahne

DİLEK AĞACI

(Yezida, dağ başındaki Dilek Ağacının dibindedir. Adak çaputlarından artık dallarını kaldıramayan ağaca, ateş rengi bir çaput daha bağlamaktadır. Mahmud'un geldiğini görmemiştir bu yüzden. Mahmud bir süre oyalanır, Yezida'yı izler. Sonra sevgiyle gürleyen bir sesle)

MAHMUD — Nedir dileğin Yezida?

YEZİDA — Senden başka dileğim yoktur Mahmud.

MAHMUD — Dileğinin çaresini ağaçtan mı beklersin Yezida? Bu gün kaçınıcı gündür bilir misin?

YEZİDA — Bu gün kırkınıcı çaputu bağlamışımıdır ağaca, sağ-salim gelesin diye kırkınıcı çaputu bağlamışımıdır bu gün.

MAHMUD — Bu gün kırkınıcı örüğünü öreceğim Yezida. Saçına kırkınıcı murat düğümünü atacağım. [Bu gün kırk örük tamam olmuştur.] Bu düğümler, bu örükler ne zaman çözülecek Yezida?

YEZİDA — Saçlarımın örüğünü çözmek «ilk gece hakkındır» Mahmud. Ya sen çözersin bu örükleri, ya ölüm.

- MAHMUD** — Gel deli kız gel de, ölüm araya girmeden kırkinci örüğünü vurayım.
- (Yezida sevinçle koşar. Mahmud, Yezida'nın saçının son tutamını da örer. Örük bittiğinde)
- MAHMUD** — Kırk! Kırkı tamam eyledik!
- YEZIDA** — Şükür seni kırk gündür gösterene.
- MAHMUD** — Hep bu korkuyla mı yaşayacağız Yezida? Hep günleri sayarak mı? Hep ölümle, hep sevdıyla mı yaşayacağız? Kaç bana Yezida, kaç da korkulu günler dinsin artık. Bak Dilek Ağacı bile artık kollarını kaldıramıyor. Onun da takâti tükenmiş. Al al olmuş rengi, kızgın, öfkeli.
- YEZIDA** — Ya bir de köyler öfkelenirse Mahmud? Aşiretler öfkelenirse? Bu topraklar kızarsa kanla sulamak gerekir o zaman. Kanla serinletmek gerekir bu toprakları. Ne beni sağ korlar Mahmud, ne de seni.
- MAHMUD** — Kaçarız Yezida. Tümünden kaçırız buralardan. Nereye istersen oraya kaçırırım seni. İlimizi bile bulamazlar Yezida.
- YEZIDA** — Bulurlar Mahmud. Hangi köye giderssek gidelim bulurlar. Yezidiler öcünü yerde koymaz. Bir Müslümana kaçan Yezidi kızı vurulmadan, o kızın kanı akıtılmadan, canı alınmadan, Şeytan rahat vermez kimseye. Ne ekimler göverir, ne yağmur, ne evlerde dirlik-düzenlik. Herşeye sebeptir kaçan o Yezidi kızı. Kanı alınmadan hiç bir yerde,

hiçbir Yezidi rahat yüzü görmez! Törelimiz böyle der.

MAHMUD — O zaman izin ver, isteteyim seni ağandan - babandan?

YEZİDA — Töremizi bilmez gibi konuşursun Mahmud. Hangi Yezidinin bir Müslümanla evlendiği görülmüştür? Mahmud? Hangi kipta yazar bu? Sevda, aklını dumanlandırmıştır.

MAHMUD — Seni isterim Yezida. Başka birşey bilmem.

YEZİDA — Sen delirmişsin kurban! Daha seni köyün kapısında vururlar. İlk adımını kana bulurlar. Al kanın bana şerbet diye içirip, beni kilitlere vururlar.

MAHMUD — Peki ne yapacağız Yezida? Ne olacak bu işin sonu?

YEZİDA — Kırk gündür bu soruyu sorarsın Mahmud.

MAHMUD — Sorarım elbet. Nedir çaresi bilmek isterim. Ya sen ne diye bağlarsın ateş rengi çaputları dilek ağacına? Ne dillersin ağaçtan? Bir çare değil? Ama nasıl bir çare? İşte ben bunu sorarım sana. Çarenin adını koymak isterim.

YEZİDA — Bir çaresi bulunur elbet Mahmud. Lakin vakit erkendir. O kadar kapıp koyvermeyelim kendimizi. Bir çaresi bulunur elbet. Bulunmalıdır.

MAHMUD — Çareyi biz bulacağız Yezida. Çare ağaçtan gelmez. Zaman kısa. Köyler küçük. Bir

duyarlarsa buluştuğumuzu bir görürlerse. İşte o vakit sağ komazlar ikimizi. Kara yerlere geliriz. Careyi hemen bulmalıyız Yezida... Care aramaya vakit geçirmek gelmez. Kırkinci günü geçirmeye gelmez.

YEZİDA — Bugün beni kaçırmaya gelmiş gibisin Mahmud. Kaçırmakta kararlı gibisin... Korkmaktayım... (Sessizlik)

MAHMUD — Bu gün seni kaçırmak isterim Yezida.

YEZİDA — Ya ben kaçmak istemezsem? Mahmud? Ya dıretirsem? Zorla mı kaçırsın beni? Canımı yakarak, kırk gündür örük vurduğun saçlarımı yerde sürüyerek mi kaçırsın?

MAHMUD — Nasıl böyle söylersin Yezida? Bu nasıl konuşmaktır? Nasıl dlin varır böyle söz etmeye? Kıyamam sana ben. Kıyabilir miyim Yezida? Hem ipek saçına örük vururken bile canını yakmayayım diye ellerime kañat takmaz mıyım? Sabah yeli gibi dokunmaz mıyım saçının her teline? Nasıl böyle konuşursun benim kalbim böyleyken?

YEZİDA — Korkaram Mahmud. Ben yalnızca korkaram.

MAHMUD — Gönün olursa, nızan olursa gel benimle. Bugün kırkinci gündür. Bu gün uğurlu, bir gündür. Yukarı yaylalarda hısımlarım, akrabalarım vardır. Kapısına geleni geri çevirmezler. Ağalık töresidir bu. Saklarlar bizi. Sonra başka bir diyara göçeriz. Dinlene karışmam. İster Müslüman olursun, is-

- ter Yezidi kalırsın. Yeter ki karım ol, can yoldaşım ol. Sen gibi çocuklar doğur bana.

YEZİDA

- Güzel söylersin Mahmud. İyi söylersin ya; kimse rahat yüzü göstermez bize, kimse rahat komaz bizi. Hangi ana oğluna Yezidi gelin ister? Hangi ağaya Yezidi kızını gelin diye götürürsün de evinde konuk eder?

MAHMUD

- Her kapıyı çalarız Yezida. Her çareyi deneriz. Elbet bir anahtar bulunur derdimize.

YEZİDA

- Olmaz bir iştir Mahmud. Can yakıcı bir iştir. Yalnız senin, benim canım olsa neyse ne. Lakin köyler düşer birbirine. ~~Bununla da kalmaz, bir zaman babadan oğula can alınır.~~ Biz unutuluruz, Mahmud da, Yezida da unutulur. Sebepsiz bir öç kalır geriye. Böyle anılalım ister misin Mahmud? Böyle bir lanetli sevdaya bulaşalım ister misin? Sana sen gibi çocuklar doğuracakken, tüyü henüz bitmemiş günahsız sabiller tüfek kuşanıp kan döksün ister misin? Artık mezarında kemikleri bile kalmamış bir Mahmud için, bir Yezida için yıllar yılı böyle günahsız sabillerin kanı aksın ister misin?

MAHMUD

- İyi söylersin, güzel söylersin Yezida. Daha doğmamış çocukları düşünürsün. Ya biz ne olacağız kurban? Ya Mahmud ne olacak? Herkesi düşünen yüreğin Mahmud'u düşünür mü? Mahmud'a yanar mı? Sen delikanlı sevdası nedir, bilir misin Yezida? Delikanlı yarası nedir, bilir misin? Bunu anlatmak sana hayli müşküldür sevdiğim, hayli müşküldür!

YEZİDA — Sanki benim yüreğim buza kesmiş gibi konuşursun Mahmud? Yüreğimin yalazını görmeyiz gibi konuşursun.

MAHMUD — Sevdalıyım sana Yezida. Bu sevdadan murat almalıyım. Bütün dediklerimin, diyecelerimin mayası budur.

Dilersen anama götüreyim seni. O beni sever. Hem de çok sever. Geri çevirmez dileğimi. Başta biraz huysuzluk eder ya, sonra sonra alışır sana. Hem sen sevdalırsın kendini, sen kendini dokuz köye, dokuz cihana sevdalırsın...

YEZİDA — Sevmezler Mahmud, sevmezler. Kendi yüreğine hayal salma. Hiçbir Müslüman Yezidiyi sevmez. Çok çekirtmişlerdir bizlere, çok taşlara tutulmuşuzdur. Atalarımıza da, dedelerimize de, bizlere de çok etmişlerdir, çok. Ve de bin yıllık nefret dururken şurda olanca hasmetiyle, kimse bir garip Yezida'yı sevmez Mahmud! Sevemez!

MAHMUD — Ben sevdim Yezida. Hem de çok sevdim. İnan olsun ölümüne sevdim!

YEZİDA — (Boynuna atılır)
Mahmud! Mahmud'um!
Ölüm istemekteyim! Çaresi budur!

MAHMUD — Deli kız, ne dersin sen? Nasıl sözler edersin öyle? Ölümün ne işi var aramızda? Daha bana sen gibi çocuklar doğuracaksın. Karım olacaksın Yezida. Kırk örügün benimdir. Bu seveda bu beden benimdir!

- YEZİDA** — Senindir Mahmud! Ölümüne senindir!
- MAHMUD** — Seni ilk gördüğüm günü hatırlamakta mısın Yezida?
- YEZİDA** — Hiç unutmuş olabilir miyim Mahmud?
- MAHMUD** — Hele deli kız ağlayacağına, gel yine oyun oynayalım. Seni ilk gördüğüm o günü oynayalım. En güzel oyun odur.
(Bu sahne «oyun içinde oyun» olarak sürecektir, zaman zaman kopsalar bile oynadıkları oyundan, gene de oyun biçiminde sürecektir. Düş ile gerçeğin ayrımını yaptırmışlardır artık.)
- YEZİDA** — Seni gördüğüm o ilk gün ırmağın öte yakasındaydın.
- MAHMUD** — Seni görünce ırmağı geçtim Yezida.
- YEZİDA** — En mümkünsüz işi başardın.
- MAHMUD** — Ben ırmağın öte yakasındayken, sen benimle eğlendin uzaktan. Sandın ki ırmağı geçemem. Sandın ki yanına ulaşamam. Sandın ki ırmak geçilmez.
- YEZİDA** — İrmağı yüzerek geçen görülmemiştir bugüne dek. İrmağın da töresi vardır kendince: Adam yüzdürmez üstünde, insan barındırmaz, kendine yüzmeye geleni çeker suyun dibine, yutar.
- MAHMUD** — Önümde ırmak vardı. Ve de başka çarem yoktu.
- YEZİDA** — Yukarı koyaktaki dağ yolundan başka hiçbir yol bu tarafa adam getirmez, başka hiç-

bir yol bu yana iz sürdürmez... İnsan taşı-
maz.

MAHMUD — O yolu her gün senin için geçmekteyim
Yezida.

YEZIDA — O yol sarptır Mahmud. Herkese geçit ver-
mez, her babaylıt aşamaz yukarı koyağı.
Yol izin verse kartallar, akbabalar, alıcı
kuşlar izin vermez.

MAHMUD — Ben izini sevdamdan alırım Yezida. Gü-
cümü senden alırım. Irmağın öfkesini yen-
dim, dağın öfkesini yendim..

YEZIDA — Ya köylerin öfkesi Mahmud? Ya insanla-
rın? Ya törelerin, aşiretlerin? Onları yene-
bilir mısın sen? Bin yıllık çaresizliği?..

MAHMUD — Yeneceğiz Yezida. Seninle birlik olup ye-
neceğiz. Tek başına benim de gücüm yet-
mez. Ama sen olursan yanımda, sevdan
olursa, desteğin olursa. Tüm civar köy-
lerden, ağalar beyler gelse de, İdlî'dan.
Cizre'den, Midyat'tan kaymakamlar gelse
de, Mardin'den, Diyar-ı Bekir'den, Siirt'ten
valiler gelse de, Ankara'dan vekiller gelse
de yeneriz Yezida. Her maniye aşarsız, her
güçlüğü yeneriz. Yeter ki bileklerimiz bir-
leşe sizinle...

YEZIDA — O gün o ırmağı geçmeyecektin Mahmud.
O gün ırmağı geçmeyecektin. Şimdi çare-
siz olmazdık böyle.

MAHMUD — Şimdi sevdasız olurduk.
Ve de bir kez girmiştim suya, dönmek ol-
mazdı.

- YEZİDA — Bir kez geçmiştin ırmağı. Boğulsan se-
bebin olacak idim. Büyük bir iş başarmış-
tın. Benim için başarmıştın. Er kişiydin.
Yiğittin. Dağlar gibiydin. Yüreklendirmiş-
tim seni, el etmiştim. Dönmek olmazdı.
Saeından sular sızıyordu bedenine.
- MAHMUD — Şaşkın öyle bakıyordun.
- YEZİDA — Bakıyordum. İlk saçlarını kuruladım, son-
ra yüzünü, boynuna inmiştim ki...
- MAHMUD — Bileklerini kavradım.
- YEZİDA — Gözlerimiz değdi birbirine.
- MAHMUD — Şaşkın bakıyordun.
- YEZİDA — Gözümü alamamıştım.
- MAHMUD — Uzun zaman elin kalakaldı yüzümün bir
yanında.
- YEZİDA — Yüzünde kalakaldım. Yüzümde kalakaldın.
Taze ömrümde gördüğüm en güzel er kişi
yüzüydü. Gözlerin gülekti. Gözlerinden ır-
maklar geçiyordu çağıl çağıl...
- MAHMUD — Mecnundum. Gözlerime dünya sığıyordu.
- YEZİDA — Yüreğime soluk yetiştiremiyordum. Orada
yığılıp kalmaktan korktum.
- MAHMUD — Genç ömrümde gördüğüm en güzel kız yü-
züydü. Uzaktan el etmiştin bana. Hâlâ
onun sevincindeydim.
- YEZİDA — Önce sen seslenmiştin.
- MAHMUD — İrmağın kıyısında karşı kıyısında bir ce-
ren var dedim kendi kendime. İlk gördü-

gümde bir ceren mi, bir kız mı diye akıl erdiremedim.

Seslendim!

YEZİDA — Sen seslenince dönüp baktım ardıma.

MAHMUD — Bir hayal dedim kendi kendime. İnsanın böylesi olamaz. Sonra güldün. Gülmen insan olduğuna delâletti.

YEZİDA — İrmağın öte yakasındaydın. Nasılsa erişmezdin bana. Ferhat dedikleri herhal bu olmalı dedim kendi kendime. İrmağın öte yakasındaki Ferhat! Yüreklendim. Güldüm.

MAHMUD — Sen gülünce, sen gülünce, bu gülüşe ulaşmak gerek dedim. Pahası ne olursa olsun ulaşmak.

YEZİDA — Müslüman eri hep bir garip korku, hep bir garip duygu salmıştır yüreğime. En doku-nulmayandır. En gizli olan. En yasak olan. En günah olan. Böyle bir korkulu sevdadır Müslüman. İrmağın öte yakasındaydın. Bütün müslümanlar gibi. Ve ölüm gibi bilinmezdin. Hakkında hiç birşey bilmediğimiz ölüm gibi.

MAHMUD — Bir zaman ırmağın kıyısından izledim seni. Lakin sen de ayrılmadın ırmağın kıyısından. İkimiz ırmağın iki kıyısında yürüdük bir zaman.

YEZİDA — Ayrılamadım ırmağın kıyısından. Hep sana bakmak istedim. Hep sana bakmak. Yüzün seçmeye uğraşıyordum uzaktan. Bir dağ yürüyor gibiydi. Mümkünü yok bu Ferhat dedim kendime.

MAHMUD

— Sen oradaydın, ırmağın öte yakasında bir ceylan. Gülmesen, bu ceylan diyecektim. Bu ceylan diyecektim. Ve yoluma yürüyüp geçecektim. Lakin güldün bana ırmağın öte yakasından. İnandım. İnsandın. Bana gülüyordun. İrmağı geçmek gerek, dedim.

YEZİDA

— İrmağı nasılsa geçemez dedim. Nasıl olsa varamaz benim yanıma. Böyle bir babayiğdi bir daha nerde görürem dedim kendime. Böyle bir Ferhad'ı... İyice bir bakayım dedim. Doya doya bakayım. Gözlerime yüzünün suretini çıkarayım dedim. Canım bedenim unutmuş gibiydi. Yürüdüm yanınısıra, yürüdüm ırmak kıyısında. Sonra anladım elinde uzun kavalın vardı. Lakin çalmadın.

MAHMUD

— Sonra el ettin. Sen el edince bana. El edince...

YEZİDA

— İlkın bir oyun gibi gelmişti bana. Eğlenmek istedim fikrimce. Nasılsa ırmağın iki kolu kovuşmaz, bir araya gelmez dedim.

MAHMUD

— Sen el edince bana, bu iş tamam dedim. Sonra ırmağın kolları kavuştu. Sonra kollarımız kavuştu.

YEZİDA

— Şaşkındım. Dilim yoktu sanki ağzım içinde. Konuşamıyordum. Gittikçe yaklaşıyordun. Korku basmıştı yüreğimi, tenim yalazlanmıştı.

MAHMUD

— Sen bana el edince, işte o zaman soyundum esvaplarımı, girdim ırmağa. Dönüşü yok artık bu yolun dedim. Ya sen kazanırsın, ya ırmak dedim.

YEZİDA — Hep böyle oldu şimdiye dek. Ya bir şey kazandı. Ya öteki şey. Hayatla ölüm arasında herşey.

MAHMUD — İrmak güç yetiremedi bana, kulaçlarımın hakkından gelemedi, sanki ellerimden tutmuş beni karşı kıyıya çekliyordun. O gücün başka kudreti olamazdı. Bütün hikmetli buydu. Sen elimden tutmuştun.

YEZİDA — Bu iyiden iyiye aklını yitirmiş dedim. Kim glirer bu coşkun, bu asi ırmağa? Bu asl ırmak kaç can aldı şimdiye dek? Kaç ocak söndürdü? Sen yaklaştıkça bu yana dua ettim içimden, boğulmayasın diye, deli dalgalar alıp götürmesin seni diye, töresini bozduğun ırmağın öfkesine gelmeyesin diye.

MAHMUD — İrmağın öfkesini yendim. İrmağın töresini yendim.
Sonra çıktım ırmaktan, bedenimde binlerce ırmak.

YEZİDA — Yapacak birşey kalmamıştı artık. Bu Ferhat dedim kendi kendime. Oyun bitti dedim. Düş gerçek oldu dedim. Dağ yanıma geldi dedim. Yezida, bu yiğit senin yazgındır dedim, kendime ve de bedenime.

MAHMUD — İrmağı geçtim, dağı aştım, sana geldim Yezida.

YEZİDA — Tam kırk gün!

MAHMUD — Tam kırk gün geldim sana.

YEZİDA — Her gün için bir örük ördün saçlarıma.

- MAHMUD** — Artık saçlarını çözmek isterim Yezida. İlk gece hakkımı isterim.
- YEZİDA** — İrmağı geçtin, dağı aştin Mahmud. Ben senin hakkınımı artık. Bir diyeceğim yoktur buna.
- MAHMUD** — Hakkımı isterim Yezida. Sevdalılık hakkımı. ~~Sevdalılık hakkımı ödeyesin bana.~~
- YEZİDA** — Var gît babama iste beni desem, vururlar seni Mahmud. Sağ komazlar bilirem. ~~Babam Deli Miro ki, elini baci kanına bulamıştır, evlat kanına da bular. Babam ki ağasıdır köyün, babam ki Deli Miro diye nam salmıştır, bin yıllık töresini bozup ta Müslümana kız vermez. Diyelim ki verdi beni Miro, deli aklına uydu da verdi beni sana. Bacısını namus uğruna vurduğunu unuttu da verdi. Senin köyün, senin köylün beni kabul eder mi sanırsın? Anan etmez, kardaşın etmez, ağa etmez, komşun etmez, kapındaki itin etmez. Ben kapına it olmaya hazırem Mahmud, lakın, eşikteki çemağın etmez. Her gördükleri yerde taşladıkları Yezididen köylerine gelin gelsin istemezler. Çocuklar arımdan güler, kadınlar arkamdan fesat salarlar. Böyle bir ömür nasıl geçer Mahmud? Nasıl geçer? Sen kıyabılırsen bana? İstersen her gün ağlayıp gözyaşım ile durayım karşında?~~
- MAHMUD** — O nasıl söz Yezida? Mardin'den öte diyarlar vardır. Dilersen seni oralara götürürüm.

YEZİDA

— Ben başka diyarlarda solaram Mahmud. Ben kapı önüne dikilmiş ince bir dalım. Başka diyarlar bilmemişem bu boya kadar? Başka topraklar görmemişem. Başka topraklarda kök salamam Mahmud. Kurur giderem. Ben bir Yezidiyim Mahmud. Anam-
atam Yezididir. Yüreğim ne olursa ola, gördüğüm töre Yezidi töresidir. Adetim, törem başkasına el gelir. Kimbile belki bir zaman sonra sen dahi yaban bakarsın bana.

MAHMUD

— Ben yüreğimden başka töre bilemezem Yezida.

YEZİDA

— Yüreğin aklı yoktur Mahmud. Ve de yüreğin töresi uçarı olur.

MAHMUD

— Naçar bırakma beni Yezida. Bir it gibi se-
verem seni, bir it gibi. Dileğin buyruğum olacaktır. Daha ne istersen?

YEZİDA

— Aha bir it de ben olmuşam sevdan uğruna? Lakin iklimiz yalnız değiliz dünya üstünde Mahmud. Ve bizim dünyamız üç-beş köyden öteye geçmez. Sanma ki seni sevmiyrem, sanma ki sevdam azalmıştır, muhabbetim eksilmiştir. Her gördüğümde kırk misline çıkar sevdam. Muhabbetim Leyla ile Şirin'e emsaldır. Lakin her bir müşkülü düşünmek ve de aklıma vurmak zorunda kalmışem. Çünkü ben bir Yezidiyim Mahmud. Ben bu topraklar üstünde çok kimsesizem, ve de dlişiyem. Yarın bir-gün sen ölende tutunacak dalım olmaz, yaslanacak ağacım. Sen hiç Yezidi olma-

mışsen Mahmud nerden bileceksin yüreğimin gizlisini?

Çöz saçlarımı Mahmud. Çöz saçlarımı da köyüme gönder beni. Kırk gündür bir düş gördük diyelim. Kırk gündür bir sevdalı uykudaydık diyelim. Kırk gün geldi geçti diyelim. Çöz saçlarımı Mahmud. Çöz de sal beni.

MAHMUD — Çözmem saçlarını. Salmam gidesin köyüne. Onlar benim ilk gece hakkımdır. Sevdamızın töresi böyle buyurur... Ne çabuk unutmuşsan Yezida. Karım olacaksan. Ölümüne olacaksan.

YEZİDA — Son sözün budur Mahmud?

MAHMUD — Son sözüm budur Yezida.

YEZİDA — Madem öyle kaçacağam sana Mahmud. Lakin bana bir vakit mühlet veresin. Nereye götürürsen oraya gideceğim. Sevdam gibi canım da sana emanettir. Bizimkisi hayat sevdası değil, ölüm sevdasıdır. Lakin madem ki beni ömrüne ortak etmek, can yoldaşı kılmak istersin, geleceğim seninle Mahmud, nereye götürürsen götür geleceğim. Şimdi ikimiz de köylerimize dönek. Ve de her kim hazır olur ki Dilek Ağacının dalına bir yeşil çaput, bir yeşil murat mendilli bağlar. Üç günde bir çıkar bakaram ağacın dallarına, senden bir işmar beklerim. Sen de üç günde bir çık dilek ağacının tepesine ve de benden bir yeşil mendil bekle.

- MAHMUD** — Sözüñ sözdür Yezida?
Sözüñ sevda sözüdür?
- YEZIDA** — Sözüñ sözdür Mahmud! Sözüñ sevda sözüdür. Sözüñ senin sevdana sözdür. Vede başının üstüne sözdür. Seni çok sevmekteyim Mahmud, çok sevmekteyim.
- MAHMUD** — (Yezida'yı kollarının arasına alır.)
Göreceksan seni Sultan edeceğim Yezida. Pişmanlık yoklamayacak yüreğini. Erliğimin üstüne başım koyarım ki bir kara gün göstermeyeceğim sana. Yezida'm, Yezida'm benim! Alın top perçemli yığit oğullar isterim senden!
- YEZIDA** — Hurma dalından beşikler isterim senden...
Hurma dalından...

(Işıklar)

Üçüncü Sahne

DÜĞÜN

(Havvas Ağanın köyünde Düğün Evinin Önü. Açıklık, meydanlık yer. Sahne gerisinde uzun masalar, üstlerinde kar beyazı örtüler, yerlere kadar... Üzerinde türlü yiyecekler, içecekler. Meydanın iki yanında el çırpın kalabalık. Ortada ve önde oyuncular, oyun oynayan köylüler, hüner gösterenler. Yüksekçe bir yerde tüfekliler. En arkada uzun bir merdiven. Merdiven üstünde altında birleşmiş kadınlı bir kalabalık, gelini beklemekte. Ak çarşafli kızlar, kara çarşafli kadınlar. Merdivende kınlanan testiler, dağılan şekerler, yuvarlanan bozuk paralar, kapişan çocuklar, cuncuna, şenlik... Uzun masaların ortasında, Kaymakam ve eşi, Jandarma Komutanı ve eşi, Defterdar, Mai Müdürü, onların eşleri, komşu köylerden gelen konuklar, Teyfo Ağa, Muhtar, Kahya, köyün ileri gelenleri, eşraf, ayan... Ortaklık yerde Köyün Delisi ve Tellâl... Merdivenin dibine birikir Kara Çarşafli Kadınlar. Merdivenin üzerine dizilir Ak Çarşafli Kızlar.)

AK ÇARŞAFLI

KIZLAR

- Ay gelin, kız gelin,
Yeter gayrı naz gelin,
Çık kapıya yüzün göster,
Ak çarşafın boz gelin.

KARA ÇARŞAFLI

KADINLAR — Ay gelin, kız gelin,
Çarşafın renk değıştirdi.
Büyüdün gelin oldun,
Ayagın ev değıştirdi.

— Gerekirse karşılıklı tekerlemeler sürer —

HAVVAS

AĞA — Düğünümüzü şenlendirmişseniz Kaymakam Bey, şeref vermişseniz, sağolasınız, varolasınız. Siz de sağolasınız yenganım. Komutanım sizler de (Herkese teker teker) sizler de... sizler de... sizler de...

KAYMAKAM — Sen de sağol Havvas Ağa, sen de sağol köyün de sağolsun.

HAVVAS

AĞA — Köyüm sağolmaya sağolacak ta, lakin şu toprak reformunun kolu bizim toprağa uzanmasa...

KAYMAKAM — Politika yok Havvas Ağa, düğünde olsun, politika yok. Burada olsun politika konuşmayalım.

HAVVAS

AĞA — İyi dersin de Kaymakam bey, diyller ki, toprak reformuyla hükümet bizim topraklarımızı alıp ona-buna dağıtacak imiş.

KAYMAKAM — Olur mu öyle şey Havvas Ağa, olur mu öyle şey? Kimsenin malını kimsenin elinden almaz Devlet Baba. Dağıtılacak olan hazine topraklarıdır. Yüreğınızı geniş tutun. Hem sen Defterdar Bey'in ahbabısıdır. Ona sorsaydın, o açıklardı sana işir

doğrusunu. Toprak Reformuyla hazine toprakları yoksul ve topraksız köylüye dağıtılacaktır. Hepsi bu.

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Kimin malı, kime dağıtılıyor Kaymakam Bey?

KAYMAKAM — Ne diyor yahu bu? Ne diyor bu?
Nerden çıktı bu?

**HAVVAS
AĞA**

— Aldırmayın Kaymakam Bey. Köyün delisi-
dir o! Ağzına geleni söyler ya kimse kulak
asmaz ona. Ortalıkta gezinir durur öyle.

**KAYMAKAMIN
KARISI**

— Ay, deli meli ama, baksanıza talebeler
gibi konuştu vallayl.

TELLÂL

— Hele hele hele huuu!
Bu köy düşün yeridir,
Şenliğinden bellidir,
Düğünde oynamayan ya divâne ya delidir.

(Türlü oyunlar oynanır. Açıkta bıraktıkları bellerine kaş-göz çizerek, bellerini yüz haline getirmiş oyuncular çıkar ortaya. Çevrelerine topladıkları kalabalıkla sahnenin bir yanına yığılırlar. Bu bölüm boyunca, zaman zaman, kalabalıklar öbekler halinde, sahnenin bir yanından ötekine sürekli bir akam sağlayacaklardır. Konuşmalar bu yer değiştirme sıralarında yapılacaktır. Oyunla ilintili olarak, değişik yöre oyunları eklenebilir, ya da çıkartılabilir. Bir tek, «Yezidi Taşlama Oyunu»nun işlevi çok açık bir biçimde belli olduğundan değiştirilemez.)

KAYMAKAMIN

KARISI — Şu köyler çok ilginç yerler oluyorlar. İnsanın burada hiç canı sıkılmazmış gibi geliyor bana.

JAN. KOM.

KARISI — Ben de öyle sanıyorum. Bana da öyle geliyorlar. Bu gibi bu gibi yerlerde çok eğleniyorum. Zaten bizimki beni hep gezdirir. Tayinimiz bu gibi yerlere çıktığı zaman, önce hep üzülürüm, sonra hizmet aşkıyla sevinirim. Sonra bizimki beni daha fazla üzümeyeyim diye beni hep böyle gezdirir. Köylere falan gideriz. Kaşık, kilim toplarız.

KAYMAKAMIN

KARISI — Öyle öyle, vatanın her bir parçası, her bir karışı bizden hizmet bekliyor. Kocamın tayinini nereye çıkarsa çıksın aynı hizmet ateşiyle koşarız. Koşarız, koşarız. İden ile koşarız. Biz kaşık ve kilime ilaveten çorap ve heybe de toplarız.

TELLÂL

— Koşun, koşun koşmacadır yarışın adı. Kazanana armağandır kendi muradı.

(Sahnenin gerisinde bir yerde, koşmaca başlar. Koşanlar az sonra öteki yandan gireceklerdir. — Sanki köyün çevresini koşmuş gibi —)

HAVVAS

AĞA

— Hazine Toprakları demektesin Kaymakam Bey... Hangi tarafın toprağıdır bu? Dağıtılacak olan toprak bellidir?

KAYMAKAM — Aklın fikrin toprakta Havvas Ağa. Allah gözünü doyursun! Uçsuz, bucaksız göz

alabildiğince toprakların var. Hâlâ üç dönümlük toprağı laf edersin. Dağıtılan topraklar sizin topraklardan uzaktır, gönlünü geniş tut.

HAVVAS

AĞA

— İlahi Kaymakam Bey. Ağa kısmının akli başka nerde olur? Bizim fabrikamız, dümanımız yok. Tek sermayemiz toprak. Ve de bizim işimizdir çiftçilik!

KAYMAKAM — Senin işin çiftçilik değil Havvas Ağa, çiftçilik değil, ağalık, senin işin, ağalık.

HAVVAS

AĞA

— İyi dedin Kaymakam Bey, doğru dedin. Adını üstünde dedin : Ağalık..! Lakin ağalık vermekle olur denilmiştir, Onca yarıcı, onca ırgat çalışır kapımızda. Ola ki veresin değil? Olmayınca nereden vereceksin? Bunun için ağa kısmın akli fikri toprakta olmak gerektir.

KAYMAKAM — Yine de bu kadarı fazla Havvas Ağa. Açgözlülük yani. Darılmayasın sözüme ama işin gerçeği bu.

HAVVAS

AĞA

— Öyle deme Kaymakam Bey, öyle deme. Eskiden ağalar eşkiya beslerlerdi dağlarda. Başları sıkıştı mı, bir kemlik oldu mu, bir habar uçururlardı dağlara. Eşkiya ossaat inerdı dağdan, glderdi ağasının kapısına. Emri neyse yerine getirirdi ve yine dağına dönerdi. Köy mü basılacak, adam mı vurulacak. Ossaat ağamın muradı gerçek, dileği sahici olurdu. Şimdi dağlarda

eşkiya kalmadı Kaymakam Bey. Şimdinin ağaları dağlarda adam beslemiyi. Bizim adaletimiz nasıl sağlanacak pekiy?

KAYMAKAM — Kanun kuvvetiyle Havvas Ağa, kanun sayesinde. Kanuna karşı gellenmez, kanun ne derse o olur.

KAYMAKAMIN

KARISI — Havvas Bey, Havvas Bey, kim evleniyor?

HAVVAS

AĞA — Evlenen yegenimdir yenganım. Gelinin dayısı oluram.

JAN. KOM.

KARISI — Gelinin adı ne?

HAVVAS

AĞA — Nirvan'dır, yenganım.

JAN. KOM.

KARISI — (Başını sallar) — Hıı...

HAVVAS

AĞA — Damat öksüzdür. Babasını yitireli çok olmuştır. Köyümüzün illeri gelenlerinden idi. Düğününü-derneğini ben kuraram. İki yiğit oğlu var ildir. Bu evlenen büyük oğlu Kebik'tir. Ahaa bu küçük oğlu Mahmud'tur. Şimdi sıra küçük oğlundadır. Değil Mahmud?

(Mahmud, başını öne eğerek)

(Havvas Ağa, anlamlı anlamlı Teyfo Ağaya döner)

HAVVAS

AĞA — Değil Teyfo Ağa?

(Teyfo Ağa hiç sesini çıkarmaz. Belli belirsiz gülümseyip önüne diğer bakışlarını, tesbihyle keyifli keyifli oynamaya başlar.)

JAN. KOM.
KARISI

— Kız kendi rızasıyla mı varmış damada? Görüp, beğenip te mi evlenmiş, yoksa öyleden mi vermişler?

(Jandarma Komutanı karısını sinirli sinirli dirsekler, susturur.)

TELLÂL

— Yezidi şeytan kuludur.
Oyunumuzun adı Yezidiyi taşlama oyunudur.

Her kim ki bir Yezidi taşlar
Şeytanı taşlamış gibi olur.

(Mahmud, kahrolurcasına kalakalır.)

TELLÂL

— Haydi çıksın meydana Yezidi
O kendi çıkmazsa şeytan çıkarır şimdi,
Şeytan nerde, işte şeytan burdadır,
Kimin inadı en büyükse,
Dalreye girecek Yezidi o olacaktır.

(Ortaya şeytan giysilerine bürünmüş, maske takmış biri girer, herkese korku salar, saldırır her önüne gelene, herkesle eğlenir, döne-oymaya ortalığı birkaç kez dolaşır. Sonra kalabalıktan birini, yakasından çekerek ortaya getirir. Yakasına yapıılan inatçılık belirtisi olarak direnecektir.)

TELLÂL

— Yezidinin kim olduğu belli oldu.

(Yezidiyi oynayacak olanın çevresini bir tebeşirle çizerek daire içerisine alır.)

Yezidi daire içerisine hapsoldü.

Haydi artık Yezidiyi taşlama oyunumuz başlasın.

Allahına inanan her Müslüman Yezidiyi taşlasın.

(Yezidinin çevresini halka içerisine alarak çevresinde dönmeye başlarlar. Herkes yerden taş alıyor, fırlatıyormuş gibi yaparak birbirini ylneler. Yezidi kendini taşlardan sakınıyormuş gibi yaparak, kendini taşlayanlara yalvarır. Daireyi silmeleri için ağlar, gözyaşı döker. Yezidiyi oynayacak olan gerçekten ağlamalıdır. Yoksa bahşış alamaz. Yezidi, kendisini dalreden çıkarmaları için taşlayanlara yalvarırken, üstünü başını parçalar, kırmızı boyayla sezdirmeden kan yapar tenine. Sezdirmemesi işinin hüneridir. Bu arada «Nedir günahım söyleyin» diye bitirir yakarmasını...)

TAŞLA-
YANLAR

— Yezidisin Yezidi!
Yezidi şeytan itil!
Yezidisin Yezidi!
Yezidi şeytan itil

TELLÂL

— Kan içinde kaldı Yezidi daha taşlansın mı?
Yoksa dairesi silinip başka bir oyuna taşlansın mı?

TAŞLA-
YANLAR

— Yezidide şeytan var
Biz şeytanı taşladık.
Cümle Müslüman olup
Namazlara başladık.

(Yezidinin çevresindeki daireyi silerler. Yezidi dairenin içerisinden sanki bir basamak merdiven varmış gibi dizlerini kırarak çıkar. Dairenin dışına çıkar çıkmaz canlandırdığı kişiliğin de dışına çıkar, «kendisi» olur. Havvas Ağa bahşişini fırlatır. Yezidiyi oynayanın sırtını yumruklarlar. Taşlayanlar, namaz oyununa başlarken)

KAYMAKAMIN

KARISI — Ay ben şimdi bu oyundan hiçbir şey anlamadım. Adam o kadar taşlandı da niye o dairenin dışına çıkıp kaçmadı. Aptal mı bu adam?

KAYMAKAM — Yezidilerin inancı böyle hanım.

JAN. KOM.

KARISI — Ay bu ne biçim inanç! Hiç öyle şey olur mu yani?

HAVVAS

AĞA — Yezidilerin töresi böyledir yenganım. Her kim bir Yezidiyi daire içerisine alırsa, daireyi çizen, kendi elleriyle silmeden, o Yezidi dairenin dışına çıkamaz.

KAYMAKAMIN

KARISI — Ay çok tuhaf. Ben bunu günümde anlatayım arkadaşlara. Peki kendi silse olmuyor mu?

HAVVAS

AĞA — Olmaz yenganım. Kim çizdiyse daireyi, kendi elleriyle gene o siler.

JAN. KOM.

KARISI — Peki ya çizen silmezse n'olacak?

HAVVAS

AĞA

- Çizen silene kadar, daire içindeki mahpus Yezidi o dairenin içinde kalır.

KAYMAKAMIN

KARISI

- Peki insan kendi kendisini daire içerisine alabilir mi, hani kendini çevreleyerekten...

HAVVAS

AĞA

- Alır yenganım. Kendi çizer, kendi siler. Lakin çok tekrarlanmaz bu. Fazlası günah-tır Yezidilerce.
Kendisini olsun, başkasını olsun lüzum-suz yere dairelemenin günahı büyüktür onların gözünde.

JAN. KOM.

KARISI

- Peki insan kendi etrafını çizdiğinde, başkası gelip silemez mi?

HAVVAS

AĞA

- Silemez yenganım, çizen kendi elleriyle silene kadar çevresini kimse silemez.
Misâl : Adam, karısını dövecek, bir kusur etti. Lakin kadın kendisini daire içerisine aldı mı emniyette olur. Erinin gazabından irak düşer. Adamının hırsı geçene kadar o dairenin dışına çıkmaz.

JAN. KOM.

KARISI

- Peki, kocası sil bakıyım o daireyi dese gene silmez mi, çık bakıyım o dairenin dışına dese, gene çıkmaz mı?

HAVVAS

AĞA

- Çıkmaz yenganım, çıkmaz, zaten karı girmiş ki daire içine, dayaktan kurtula. Ne diye çıksın?

JAN. KOM.

KARISI

— Ay bizim bey, çık bakıyım o dairenin dışına dese ben hemen çıkarım. Ben bizim beyin sözünden hiç çıkmam!

(Jandarma Komutanı karısına ters ters bakar. Dirsekler, susturur gene. O sırada Koşmaca yarışmasının koşucuları birer birer meydana dökülmeye başlarlar.)

TELLÂL

— Koşucular geliyor!
Birincisi Muhammet!
Dört Peygamber içinde
Birincisi Muhammet!

(Koşucular alkışlanır)

TELLÂL

— Koşmacaydı yarışın adı.
Kazandı... Armağandır : Muradı
Söyle ey pehlivan koşucu nedir muradın?
Dile ne diler sen köyün ağasından...
Dile ki ödesin ağalık hakkından...

KÖYÜN

DELİSİ

— Dile koşucu dile, anasını dile, avradın dile, kızını-kızanını, oğlanını dile! Lakin toprağını dileme!

KOŞUCU

— Ağamızın sağlığını dilerem.

HAVVAS

AĞA

— Sağolasın, sağolasın da gene de dileğin dilinin ucuna getir. Getir ki zararımız nedir bilelim. Ağalık hakkımızdan ödeyelim.

KOŞUCU

— Dileğim odur ki ağamızdan, bataklık kurutulanda, ağam bana birkaç dönüm pirinç tarlası versin. Nusaybin'den tohum getireceğim, ki sulak yerdir, boy versin.

(Başta Havvas Ağa olmak üzere köyün tüm ileri gelenleri, bu densizlik karşısında bozulurlar. Havvas Ağa öfkesini gizlemeye çalışır. Ağanın adamları, koşucuyu hemen uzaklaştırırlar oradan. Kısa bir sessizlik, bir gerginlik olur.)

KAYMAKAM — Nedir bu bataklık işi Havvas Ağa? Benden gizli işler mi yürütüyorsun?

HAVVAS

AĞA

— Ne haddimize Kaymakam Bey. Estağfurullah! Lakin geçende şöyle bir konuşuldu. Bataklıklar kurutulsa da pirinç ekilse, pirinç tarlası edilse o lanet bataklık! Nasılsa bir işe yaramaz orda durur öyle. Lakin pirinç tarlası edilse yüzlerce dönüm arazi eder. Hem melmekata fayda, hem bize...

KAYMAKAM — Hangi bataklıktır bu? Nerenin bataklığıdır sözünü ettiğiniz?

HAVVAS

AĞA

— Irmağın öte yakasındaki.

KAYMAKAM — Şu Yezidi köyünün arkasındaki bataklıklar mı?

HAVVAS

AĞA

— (İkircikli) He ya.. Onlar Kaymakam Bey.

KAYMAKAM — Sen ne dediğini biliyor musun Havvas Ağa? Ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu? Yezidiler geçit verir mi ki, bataklığı kurutasınız. Bütün Yezidiler ayaklanır maazallah! Köyler birbirine düşer. Sonra al sana yıllarca sürecektir bir kan davası daha.

HAVVAS

AĞA

— Yezidilerin gözüne çöp batırmadan da ge-
cip gidebilirlik bataklığın oraya.

KAYMAKAM — Nasıl olacak o iş?

HAVVAS

AĞA

— Kolayı var. Irmağa köprü kuracağız. Köp-
rü kurulacana da aşağı yoldan gider geliriz
bataklığa.

KAYMAKAM — Önce ırmağı geçeceksiniz, sonra Yezidi
köyünü, sonra bataklığa kavuşup, batağı
kurutacaksınız. Haa? Olacak iş değildir
Havvas Ağa. Hiç yoktan iş çıkarmayın ba-
şımıza, yeni bir kan davasına sebebiyet
vermeyin.

KAYMAKAMIN

KARISI

— Aaaa! Ay çpk tehlikeli bir iş galiba. Bak
bizimki ne diyor?

JAN. KOM.

KARISI

— Zaten bizimki bunlar hep böyledir diyor.
Hep birbirlerinin köylerine saldırırlarmış.
Canları sıkıldıkça adam keserlermiş. Bun-
larla başa çıkılmazmış.

(Jandarma Komutanı karısına kızgın kız-
gın bakar, dirsekleyerek susturur gene...)

KAYMAKAM — Yok Havvas ağa, yok! Çok tehlikeli bir iş.
Ben buna izin veremem. Hem vali beyle de
görüşmek gerekir. Birçok kanunî engel
vardır bu işin.

HAYVAS

AĞA

— Biz işin her türlü kanuni engelini Defterdar Beyle ve de Mal Müdürüyle hallettik Kaymakam Bey. Sen gönlünü geniş tutasin.

(Defterdar ve Mal Müdürü büsbütün suçkusarılar)

KAYMAKAM — Anlaşılan siz bu işi epeydir kotarmışsınız beyler. Bize de altına imza atmak kalmış yalnızca.

(Merdivenlerden gelin inmeye başlar. Silahlar patlar. Kadınlar hele-hele çekerler. Alkışlar...)

(Işıklar)

Dördüncü Sahne

DUVAR DİBİ

(Geride beyaz kireç badanalı uzun bir duvar. Günbatımı kızılığ1 duvarın üstünden vurmaktadır. Duvarın önünde sırayla, yanyana dizilmiş tüfekliler... Başlarında kasketleri, bacaklarında uzun şalvarları, kucaklarında tüfekleri vardır. Ve ellerinde birer acı kahve (mırra) fincanı tutarlar. Tüfeklilerin ve de duvarın sonunda, yani sıranın bir ucunda ayakta, dİmdİk Havvas Ağa. Gergin, sıkıntılı, başı bulutlu... Külot pantolonu, elinde gümüş kırbacı ve İri boğumlu parmaklarında altın İlralı kalın yüzükleriyle, akşamın kızılığında yalazlanmakta... Duvarın öte ucunda, yani Havvas Ağanın tam karşısında, sessiz, muns görünen bir hizmet oğlanı. Lakin saklısında ne olduğı bilinmiyor. Suskunluğı, sessizliğı öyle anlamalı... Elinde uzun, pirinçten yapılmış bir acı kahve cezvesi, önünde yine pirinçten İri bir mangal, dumanı üstünde bir mangal. Hizmet oğlanı zaman zaman ortalıkta dolaşarak boşalan fincanlara kahve koymaktadır. Havvas Ağanın yanında yaşlı Kahyası. Ağır, temkinli... Duvarda akşamın gölgeleri, kararsız gölgeleri... Suskunluk.)

HAVVAS
AĞA

— Mümkünü yok, bu müşküle bir çare bulmak gerek.

- KAHYA** — Bir çaresi bulunur elbet. Bir çare düşünmek gerektir.
- HAVVAS**
AĞA — Bu iş olmazsa itibarım beş paralık olur. Kimse bakmaz yüzüme. Köyüme, köylüme rezil oluram. Bu iş mutlak olmalıdır. Pahası ne olursa olsun olmalıdır. Bir kez köylünün kulağına su kaçmıştır. Gerisin getirmemek hiç olmaz.
- KAHYA** — Kaymakam Bey ne buyururlar ağam?
- HAVVAS**
AĞA — Bu iş olmalıdır Kahya. Kaymakam Bey ne buyururlarsa buyursunlar bu iş olmalıdır. Bir şeref davası olmuştur benim için.
- KAHYA** — Devleti karşımıza almayak ağam, yanımızda almak dururken...
- HAVVAS**
AĞA — İşin o cihetini düşünme Kahya. O cihet kolaydır. Yalnız biraz uğraşmak gerektir.
- KAHYA** — Yoksa Kaymakam Bey bu işe icazet vermez?
- HAVVAS**
AĞA — Verecektir Kahya. Vermesi gerektir. Onca köylünün davasıdır bu. Onca köylünün ekmeğidir. Oynamak olmaz. Hoş biz de Kaymakam Beyden ölüm fermanı altına imza istemiyek. Alt tarafı birkaç evraktır. Bir imza basmakla, bir mühür çalmakla birşey olmaz.
- KAHYA** — İmza basmaya, mühür çalmaya gönlü elvermez midir?

HAVVAS

AĞA

— Gönlü ne yandadır bilemem. Lakin bunca eşraf, bunca ayane direnirken, bir imzayı esirgemişlik edemez. Ettirmezler. İmzayı basmaya basacak da, biraz uğraştırmaktadır bizi.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— Köylünün toprağı yoktur ağam, naçar kalmışlardır.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Ekinlerin eski tadı - tuzu yoktur denilmiştir.

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Buna sebep huysuzluk etmektedirler.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Kaygımız odur ki huysuzlukları büyüye...

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ve de celâllenmiyeler.

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Şimdi sabrediyorlar ya, ya yarın, ya birgün, ve de ne vakte kadar bekleyebilmek sabrındadırlar, bilinmez.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Köylü eski köylü değildir ağam. Köylünün adabı ortadan kalkmaktadır usulca. Başları dikleşmektedir her geçen gün.

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Hükümet yeni adet çıkarmıştır şimdilerde. Toprak Reformu deyî. Köylünün aklını karıştırmaktadır.

**BİRİNCİ
TÜFEKLİ**

— Lakin bataklık taze umuttur şimdilerde. Onunla avunurlar.

**İKİNCİ
TÜFEKLİ**

— Ve de bu umut bayatlamadan, tazeliğini yitirmeden üstüne gitmek gerektir. Ağalığın itibarın namus gibi saklamak gerektir.

**ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Bu yüzdendir bataklık kurtaracaktır sizi.

(Bir süredir onları dinlemekte olan Köyün Delisi, duvarın ardından başını gösterir ilkin, sonra kimi yansıladığı belli olmayan bir sesle,)

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Bataklık kurtaracaktır sizi. Hem sizi, hem ağalığınızı. Sizi yalnızlığınızdan kurtaracaktır. Siz de benim gibisiniz ağam. Siz de yalnızsınız. Herkes beni seviyor köyde. Herkes sizi seviyor köyde.

**İKİNCİ
TÜFEKLİ**

— Bataklık kurtaracaktır bizi. Başka mümkünü yok ağam. Cümle köylü için o bataklık kurutulmalıdır.

**ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Yerine gözalabildiğince uzun, geniş pirinç tarlaları yeşermelidir. Gözalabildiğine pirinç.

**DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Dizboyu pirinç yeşermelidir.

**BEŞİNCİ
TÜFEKLİ**

— Köylü duacın olur.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Başkaldırmak şöyle dursun, duacın olur.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Bataklik kimindir Havvas Ağa?

HAVVAS
AĞA

— Bataklik kimsenin değildir. Hazinendir. Lakin bizindir ekildiğinde. Defterdar ile Mal Müdürüyle görüşmüşsek ve de karara bağlamışiktir ki tapularımızın hududu, batakliğin öte yanındaki ağaçlara kadar uzanır. Tapuda Şimal ağaçları da dahil denmektedir. Şimal ağaçları neredir? Şimal ağaçları batakliğin öte yanındaki ağaçlardır. Anlamışseniz?

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Bataklik ekilip, biçilende, batakliğa varmak için ırmak nasıl aşılır ağam?

HAVVAS
AĞA

— Irmağa köprü kurmak zor bir iş değildir. Ve de onca masrafa değer. Batağın ucubucağı yoktur.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Köprü kurulana dek nasıl geçirilir öte yana?

HAVVAS
AĞA

— Köprü kurulana aşığı yoldan dolanmak zor değildir. Lâkin biraz yol uzar.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Yolumuz üstüne Yezidi köyü düşer.

HAVVAS
AĞA

— Yol, köyün alt yanından dolanır.

**ALTINCI
TÜFEKLİ**

— Lakin gene de hudutlarına düşer.

**HAVVAS
AĞA**

— Ağalar, Yezidiler bize, biz Yezidilere alı-
şacağız. Başka çaresi yoktur. Dünya kü-
çülmüştür. Eski hudutların hükmü kalma-
mıştır artık. Mecburuk onların alt yanından
dolanmaya. Köprü kurulanda da yanların-
dan geçmeye. Başka çaresi yoktur. Batağı
buraya getiremeyeceğimize göre, biz ora-
ya gideceğik.

**BİRİNCİ
TÜFEKLİ**

— Ya onlar bize alışmazlarsa ağam?

**HAVVAS
AĞA**

— Alışmazlarsa, alışmazlarsa, işte o vakit
şart olsun köyleri yerle bir edilir. Dümdüz
eder, ezer geçeriz buldozerlerlen.

KAHYA

— Öfkene kapılmayasan Havvas Ağa, hır-
sına yenilmeyesen...

**HAVVAS
AĞA**

— Öfkesi, hırsı kalmıştır lo? Bataklık bizim
son çaremizdir.

**BEŞİNCİ
TÜFEKLİ**

— Ya o çare tükenende?

**HAVVAS
AĞA**

— O güne kadar Allah Kerim. Lakin Kahya,
zaman, babamın zamanı değildir. Dedemin
zamanı hiç değildir. Artık eski kılıçlar kes-
mez olmuştur.

KAHYA

— Gene de öfkene yenilmeyesen Havvas
Ağa. Böylesi senin için daha hayırlı olur.

Sen böyle bir iş edende, sen öfkene kapılıp yanlış bir iş edende, cümle Yezidi köyleri üstüne yürür. Bismil'den, Viranşehir'den, Siirt'ten, Bitlis'ten cümle Yezidiler üstümüze iner. Dağlı Yezidiler de üstümüze inerler yavrusu kapılan atmaca gibi. Oncasına güç yettiremeyiz.

**HAVVAS
AĞA**

— Cıvarda bir tek Müslüman köylü yalnız biz değilek herhal. Öteki Müslüman ağalar, beyler ellerin kolların kavuşturup namaza dururlar sanırsan Kahyam?

KAHYA

— Bunca kana değmez Havvas Ağa. Başka bir çaresi, başka bir kolayı bulunur elbet. Hele biraz daha kafa yorak, biraz daha akıl danışak. Başka bir mümkünü düşer aklımıza elbet. Lakin bunca kana değmez.

**BİRİNCİ
TÜFEKLİ**

— Yezidiler bataklığı niye vermezler Kahyam?
Ne işlerine yarar onca dönümlük bataklık?

KAHYA

— Bataklık Müslümanlardan uzak tutar onları. Bataklık onların kalası gibidir. Hendegi gibidir. Şimal yanından gelen her bir yol tehlikeyi savuşturur. Miro Ağa Yezidi ağalar içerisinde Müslümana en bir düşman olan ağadır. Böyle bilinir. Eski köy baskınlarında bütün dedeleri kesilmiştir, bütün ataları diri diri gömülmüştür, bacısı kaçırılmıştır. Miro Ağanın köyü çok ölü vermiştir. Hepisi de hısmıdır, akrabasıdır. Bundan ki yarası tazedir, öcü tazedir, kini tazedir.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Yezidi kısmının öcü zorlu olur. Çölün yılanı gibi. Durdukça demlenir zehri, durdukça kabarır, dellendir, ağulanır..

KAHYA

— Miro Ağa, bilir ki bataklık olmaz ise burunun ucuna dek sokulacaktır Müslüman köyleri. Her daim yüzyüze olacaktır Müslümanlarla. Ve her daim aklına düşecektir ataları, dedeleri, bacısı. Dökülen onca kanın hesabı düşecektir aklına. Bacı katili olduğu düşecektir. Bu yüzden uzak durur Müslüman köylüklerinden. Bir yanını bataklık çevirmiştir, öte yanını deli ırmak kucaklar. Kendisini emniyette bilir böylece.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Miro Ağa ağalar içinde en deli ağadır. Töresine en sahap ağadır. İşimiz zordur uşaklar. İşimiz zorludur.

KAHYA

— Havvas Ağam, sen hem bataklığı kurutmak istersen, hemi de ırmağa köprü kurmak. Yani ki Miro Ağanın ocağını dik tutan iki direği de birlden devirmek istersen. Buna izin vermez Miro Ağa. Kan düşürecekse yere. Kan düşecek...

HAVVAS
AĞA

— Miro Ağadan kimse izin istemez Kahya, kimse ferman istemez. Kan düşecekse yere, Yezidilerle düşsün Kahya. Yoksa kendi köyümde, kendi köylümle kan düşecek aramda. Köylüm deli kısrak gibi huysuzlanır, sırtına eyer vurulmuş taze tay gibi eşinir durur ortalıkta. Her geçen yıl gurbetçim çoğalır. Bohçasını düren, köyü ardına alıp

gurbete düşer. Köylümle yüzgöz olmak istemem Kahya. Yarın birgün köylüm divanıma çıksın, bana karşı dursun istemem.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Haklısın ağam, çok haklısın. Köylünün sabrı kursağındadır. Yoksulluk canına yetmiştir.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Bu kış yine yaman geçecek denilmektedir. Erzak depoları boş, un çuvaları deliktir.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Kimsenin ağzını bıçak açmaz. Herkes kollarını kavuşturup ince fikirlere dalmıştır, derin derin düşünmektedir.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Sanki kara yas tutmaktalar. Erini taze yitirmiş yeni avratlar gibi başlarına kara çatık çatıp gönül dindirmekteler. Köylünün fazla sükutu hayra alâmet değildir Havvas Ağam.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Bunca yasın arkası hayra değildir.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Buna sebeptir ki köylüye yeni ışık gerek, umut gerek, kavuşturduğu kollarını çözecek yeni bir iş gerek.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Köyler eski köyler değil. Eski bolluk - bereket kalmadı. Eski mahsül kalmadı. Eski görenek kalmadı.

HAVVAS AĞA

- Ağılığın itibarı ayağa düşmeden bir şeyler yapmak gerektir. Köylünün minnetini korumak gerektir. İtaati sağlamak gerektir. Bunun için gerekirse kan dökülür. Kan dökmek, bir işin sünnetidir. Töresi bin yıldan, bin yıla değişen bu yörede bir yeni iş tutulurken elbet kan dökülecektir. Bunun önü alınmaz, bu işin yazgısıdır. Buna hazır olmak gerek, buna alışmak gerektir. Bunun içindir ki bana er kişi gerek, avrat kişi değil. Kan dökmekten, adam vurmaktan korkmayan, gözü yılmaz, parmağı sekmez yiğit gerektir. Gün bu gündür. Er kişi bu günde belli eder kendini. Bu bataklık hepimizin ekmegidir. Ağılığımızın emniyetidir. Hepimiz bu bataktan ekmek yiyeceğiz. Hepimiz bu bataktan...

BİRİNCİ TÜFEKLİ

- Yezidilerle kaç zamandır bir alıp veremediğimiz olmamıştır ağam. Ne kan davası vardır aramızda, ne de kız kaçırmışızdır onlardan. Ne de bir toprak meselesi.

HAVVAS AĞA

- Toprak meselesi olacaktır. Toprak, mesele olacaktır. Yezidiler, bataklığı kolay başışlamazlar bize.

İKİNCİ TÜFEKLİ

- Lakin evvelinde ne yaparız? Durduk yerde nasıl bir iş ederiz ki, Yezidilerle düşman olak yeniden. Çiğneyip, ezip onları bataklığa geçek.

KAHYA

— Yezidilerle düşman olmak gerektir durduk yerde. Başka bir hâl çaresi yoktur bu işin. Daha az kana sebep olanı yoktur!

HAVVAS
AĞA

— Yoktur Kahyam, yoktur. Yaşın babam yaşıdır lakin kimi vakit aklın ermez gibi konuşmaktasan. Kahyalığın babamdan yadigârdır, başım-gözüm üstünedir. Lakin yüreğin yufkadır, yaşlanmaktasındır Kahya. Ölüm korkutmaktadır gözünü. Seni son demlerinde vicdan sahabı kılmıştır. Merhamet sıtmasına tutulmuşsundur. Lakin ağalığın yarısı vicdandan feragattir. Ağalığının ilk yıllarında sen belletmiştin bunu bana. Unutmayasan. Sade kahyam değil, hocamsındır aynı zamanda. Hatırını engin sayarım.

KAHYA

— Doğru dersin oğul, ağalığın yarısı vicdandan feragattir. Lakin sen de unutmayasın ki öte yarısı da akıldır, kurnazlıktır. Bir işi kolay ucundan tutup yakalamak varken, zor ucundan yakalamak akıl kârı değildir. Sade zor gücüne dayanıp, her işini zora koşarsan, her işini zor yoluyla gördürürsen, olanca gücün tez vakıta tükenir. Kuvvattan düşersen. Her işin önce bir kolayını düşün ki, bir hilesini düşün ki, adın zalım ağaya çıkmaya. Kimi işi şeker atarak yaparsan, kimi işi taş atarak. Neticede o güne mahsus işin görülmüş olur. Lakin şeker atarak yapabileceğin işi taş atarak yapmaya kalkışırsan, tez vakıta sende taş tükenir, köylüde sabır...

HAVVAS

AĞA

— Ne demeye getirirsen Kahya?

KAHYA

— O demeye getirirem ki : İlkin bir iyice düşün-taşın, bu işten daha kolay yaka sıyırmak var ise defterde, ne kendini ne köylüyü zora koşmayasan. Böyle edersen köylünün yüzü daha sevinir. Bu işin bir kolay ucu var ise ordan yakalamaya çabalayarak önce.

HAVVAS

AĞA

— Doğru dersin Kahyam, iyi dersin de. Gördün düğünümüze Devletin büyüklerini çağırdık, konuk ettik. Defterdar, Mal Müdürü işleri tamam ettiler. Bir de Kaymakam Bey imzayı basarsa kağıtların altına, işin üst yanını hallettik demektir. Gördüğün gibi hükümet kapısında sırtımızı sağlam yere dayamışık, Lakin Yezidileri ne yapacağız, ne edeceğiz? İşte işin can alıcı yanı burdadır. Kanunları hallettik sayılır. Lakin töreleri ne yapacağız?

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Yezidilerden bir kız kaçıralım ağam. Yezidli kızları güzel olur derler.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— Köyün en güzel kızını kaçırarak. Yezidiler ateş üstünde olurlar o zaman. Ardımızdan atlı çıkarırlar ki yola, orduyla...

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Orduları peşimize düşer. Bu iş te bataklığı ele geçirmemize sebep eyler. Cıvardaki tekmi Müslüman köyleriyle birlik olup, yürürüz Yezidilerin üstüne. Köyü ezer geçeriz, bataklığa ulaşırsınız bir şafak vakti.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ — Böylesi kestirme iştir ağam. Her daim, köyün alt yanından dolanmak uzun bir iş-
tir. Belki bir vakit sonra köylünün bir bö-
lüğünü batağın kıyısına yerleştiririz ki ora-
yı da yurtlanak, yeniden köylenek.

BEşİNCİ

TÜFEKLİ — Bizim gücümüzden ya sinerler, ya da terk-
eylerler köyü.

ALTINCI

TÜFEKLİ — Ya da kapatırlar uğursuz çenelerini, otu-
rurlar batağın kıyısında sinekler gibi.

İKİNCİ

TÜFEKLİ — Öyle bir kız kaçıralım ki tekmi!l Yezid!ler
ayaklansın!

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ — Miro Ağanın kızını kaçırak!

BEşİNCİ

TÜFEKLİ — Yezida'yı deyirsen?

İKİNCİ

TÜFEKLİ — Denildiğine göre, güzelliği bir memlekat
edermiş. Güzelliğin şanı, ta Irak illerinden,
Suriye köylerinden, Acem kalalarından bi-
lenler, duyanlar var imiş.

ALTINCI

TÜFEKLİ — Yezida, Miro Ağanın tek kızıdır, gözünün
bebeğidir.

İKİNCİ

ÜÇÜNCÜ

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİLER — Yezida'yı kaçırak!

**BEŞİNCİ
TÜFEKLİ**

— Lakin nasıl kaçıracağız?

**ALTINCI
TÜFEKLİ**

— Ve de kime kaçıracağız?

(Herkes birbirine bakarken, Köyün Delisi duvarın bir ucundan başını uzatır, görünür.)

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Sizi Yezidiler sizi. Ne şeytanlık kurarsınız. gene akşamın alacasında. Kurt kafalı ağa-
nızı aranıza almışsanız ne kurarsanız?

TÜFEKLİLER— Yezida'yı köyün delisine kaçıralım.
Aramızda kan çıkmaz böylelikle.

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Sizi Yezidiler sizil Şeytandan korkan mah-
şer döllerl sizil Daire İçerisine hapsede-
yim sizi de görün, mahpus kalın da görün!

(Köyün Delisi, duvarın dibinden başlaya-
rak, öteki ucuna dek tüm tüfeklileri,
ağayı, kahyayı da içerisine alan ge-
nişçe bir daire çizer. Sonra duvarın öteki
ucundan kahkalar atarak yiter. Herkes
Köyün Delisine gülmektedir. Sınırlı bir
bekleyişin, gerginliğin, arayışın, tüm sı-
kıntısını kahkahalara aktarmışlardır. Hav-
vas Ağa onca işinin sıkıntısının arasında
kendini keyiflendiren Köyün Delisine biraz
da sevecen bakar.)

KAHYA

— Galliba ben çareyi bulmuşam ağam, hem
de kan dökmeden, hem işin kolay ucunu ya-
kalamışam.

HAVVAS

AĞA

— Hayrola Kahya, Köyün Delisi aklına mı yaradı, fikir mi taşıdı aklına?

KAHYA

— Yaradı ya ağam, yaradı. Hem de işin çaresi kolayladı.

HAVVAS

AĞA

— Nedir o kolay çare Kahya, meraklandırırmaktasın beni. Söyleyiver aklına geleni de içimiz ferahlaya, yüzümüz aydınlansın. De aşikar et şu işin kolay yanını da hepimiz bilek.

KAHYA

— Kolay ağam, çok kolay. Ve de işin şeytan ucunu yakalamışam. Şimdi bizim derdimiz nedir? Engelimiz, manimiz nedir? Bataklık kurutulanda, Yezidilerin elini kolunu bağlamaktır değil? Yezidilerin işimize karıştırmaktır değil?

HAVVAS

AĞA

— He, budur.

TÜFEKLİLER

— He, budur.
Lâkin nasıl?

KAHYA

— Durun sabırsız uşaklar. Göriyseniz ki aşikar etmekteyim. Aklınıza ilk düşen fikre sarılmaktasınız. Ve de başka birşey düşünmemktesiniz.

(Kahya yere çömelir, eline bir çubuk alır.
Yere birşeyler çizmeye başlar.)

KAHYA

— İşin kolayı şudur: Yezidiler, bataklık kurutulana kadar köyden çıkmaz iseler bütün işler hallolur değil? Onları köye mahpus etmek gerektir. Şimdi bir seher vakti tüfek-

liler, atlanıp ve de tûfeklenip Yezidi köyünün yoluna düşecekler. Lakin ıssız ve de yalın olacaklar. Tûfekliler köyün etrafını daire içerisine alacaklar, çevreleyecekler. Ve sonra da Miro Ağaya habar edecekler ki tek mil köy daire içerisine alınmıştır. Ve biz silmedikçe onlar dairenin dışına çıkmazlar. Tûfekliler köyü dairelerken, öte yandan makinalar ine bataklığa. Bataklık kurutulana kadar Yezidiler köyde mahpus kalalar. Sonra candarma çağrıla ve diyile ki, işte özel mülkümdür, toprağımdır, işte tapum elimdedir. Arazimdir, toprağımdır. Lakin Yezidiler izin vermiyi toprağım eke-yim, biçeyim. Adaletinize sığınmışam... Neticice olarak Yezidilerin ne meselesi var ise candarmayla hâlâde artık, bize aradan çekilmek düşer.

HAVVAS
AĞA

— Hay aklınla bin yaşa Kahyam. Aklın da yaşın kadar büyüktür.

KAHYA

— Dedenden bu yana üç ağaya kahyalık etmişem oğul. Hor görmlyesen beni. Görlyesen ki eski kılıçlar hâlâ kesmektedir, lakin iş onları kullanmasını bilmektir.

HAVVAS
AĞA

— Haydin tûfekliler iş başına! Yezidi köyü kuşatılacaktır!

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Peki ya, Yezida ne olacaktır, Yezida?

HAVVAS
AĞA

— Ne olacak imiş? O da dairenin içinde kalacak. Cehenneme kadar yolu var idir. Sû-

müklü bir Yezidi eksiği yüzünden başıma
iş açacağam?

KAHYA

— İşin içinden böyle daha kolay yaka sıyırmak var iken?

HAVVAS

AĞA

— He ya...

Haydin tüfekliler, iş başına, hazırlıklarınızı tamamlayasınız. Atlarınızı, tüfeklerinizi hazır edesiniz. Kimseye laf sızdırmayasınız ha! Ben de gidem makina işlerini halledem.

Durun ılan durun! Dairenin dışına çıkıyseniz. Unutmuşsanız ki dairelenmişiz. Hele önce şu deliyi çağırın da çizdiği daireyi sile. Durduk yerde günaha girmeyek.

(Kahkahalar boşalır. Deli girer, dairenin çevresinde dolanır. Onlara nispet yapar.)

HAVVAS

AĞA

— Hadi deli oğlan, hadi silesin şu daireyi de bizi dışarı çıkarasın. Gör bak akşam kavuşmakta, gece inmektedir. Yolumuzu gözlemektedirler.

(Köyün delisi daireyi silerken, hâlâ gülmektedirler...)

(Işıklar)

Beşinci Sahne

KÖYÜN DAİRELENMESİ

(Sahnenin gerisinde çok az aydınlatılmış Yezidi köyünün ışıkları, sabahın erken vakti. Uzaktan uzağa kurt köpekleri, çoban köpekleri, birkaç erken horoz. Sahnenin bir yanından tüfekliler girer, ellerinde meşaleler vardır. Sanki at sırtındaymış gibi ve sanki at kendileriymiş gibi ve sanki atlar koşuyormuş ta, koşarken geçtikleri yerlere bir top kıvılcım bırakıyorlarmış gibi, bir ellerinde tüfekleri ve bir ellerinde meşaleleri, ve en önde ucuna alçılı koca bir bez çaput bağlanmış uzun bir sırıkla köyün çevresini daireleyerek geçerler, geçerler, geçerler...

Işıklar söner, geçerler,

Işıklar söner, geçerler,

Işıklar söner, geçerler,

Işıklar yanar, ve sanki yüzlerce atlı ve sanki yüzlerce meşale geçmiş gibi ve köyün çevresine yüzlerce daire çizilmiş gibi ve sanki Yezidiler bir daha bu dairenin dışına hiç çıkamayacaklarmış gibi, bu gizli âyın bir süre devam eder. Bu arada köyün ışıkları çoğalır, ortalık biraz daha aydınlanır, gün yükselir, sesler çoğalır, birkaç cılız ve telâşlı tüfek sesi gelir Yezidi köyünün içinden. Ve en sonunda sanki köyün çevresindeki daireyi tamamlamışlar gibi, elinde ucuna alçılı koca bir bez çaput bağlan-

miş uzun sırtı taşıyan ilk tüfekli glrer, ardından öteki tüfekliler, çoğalırlar, biriklrler, sırtları seylrciye, yüzleri köye dönük seslenirler.)

TÜFEKLİLER— Daire tamam olmuştur! Tekmil köy daire içerisine alındı! Ve artık biz silmedikçe bu uğursuz daireyi, hiç çıkamayacaksınız dairenin dışına! Ve köyün dışına! Ve biz silmedikçe bu dairenin içinde mahpus kalacaksınız. Ve dairenin silinmesi için ve içimize kurt düşürmesi için bir zaman şeytana tapacaksınız! Daire tamam olmuştur! Her kim ki, bu dairenin dışına çıkar, artık o Yezidi değildir. Ve en büyük günahı işlemiş sayılır. Ve ömrü boyunca ne kendisi, ne köyü, ne akrabası, ve ne de onunla konuşan, ona ekmek veren ve ona su veren her kimse şeytanın gazabından kurtulur. Haydi şerriniz mübârek ola! Şeytan ayininiz kutlu ola!

(Tüfekliler çıkarlar. İkkin nal sesleri, ardından motor gürültüleri, traktör, buldozer, biçer - döğer homurtuları uzaktan uzağa nal seslerini bastırır. Yezidi köyü iyice aydınlanmıştır.

Bir çığlık gibi ince uzun bir ağıt yükselir köyün içinden.

Ardından öteki ağıtlar.)

(Işıklar)

Altıncı Sahn 

HAVVAS AĞANIN K    

- KEBİK — Beni  ağırtmı san ağam.
- HAVVAS
AĞA — He,  ağırtmı sam Kebik, gel otur   yle. Diyeceklerim vardır.
- KEBİK — Emrin başım - g   m     ne ağam, emret!
- HAVVAS
AĞA — Diyeceklerim Mahmud ile ilgilidir Kebik. Mahmud'un son günlerdeki halini hiç be   nmemi  em. Sankim   te d  nyadaymı   glibidir. Sankim sevdalı gibidir. Sen ağabeysi olursan, bilirsen nedir derdi, nedir yarası.
- KEBİK — Halinde bir acayiplik vardır ağam. Ben de g  r  rem. Velâkin ben de bilmezem sebebi nedir? Bilmezem derdi, yarası nedir? AĞzını bıçak a maz, g   n   irak kesmez.
- HAVVAS
AĞA — Yezidi k    daireslendi  inde t  fe  n kuşanıp gelmemiştir. Emrime riayet etmemiştir. K   n bütün delikanlıları, eli silah tutan er kişiler atlanıp yola d    m    en; Mahmud korkak bir avrat gibi köşe s  nm   tir.

- KEBİK — Ağam sen kusurun hoş göresin, bağışla-
yasın. Mahmud daha çocuktur, daha sabi-
dir.
- HAVVAS
AĞA — Boyu bir çam kadardır, yumrukları kara
taş. Neresi sabidir Mahmud'un Kebik?
- KEBİK — Akli sabidir ağam, daha çocuk kalmıştır
yüreği. Lakin temiz çocuktur; yüreği kö-
tülük bilmez. Ağasını sever, köyde kimse-
ye zarar gelmemiştir ondan.
- HAVVAS
AĞA — Lakin yarar da gelmemiştir.
- KEBİK — Ne yarar umarsın ağam?
- HAVVAS
AĞA — Duyduğum sözler vardır Kebik. Duyduğum
rivâyetler vardır. Ortalıkta türlü - çeşitli söz-
ler dolandır.
- KEBİK — Nasıl sözlerdir onlar Havvas ağam, nasıl
rivâyetlerdir?
- HAVVAS
AĞA — Bak Kebik Damat, severem seni. Sevne-
sem bacım kızı Nirvan vermezdim sana,
düğün - dernek kurmazdım. Lakin ben ağa-
lığım bildiğim gibi, sizler de köylülüğünü-
zü bilin. Bir dileğim vardır Mahmud'dan,
hemi de senden.
- KEBİK — Dileğin emirdir ağam. Buyurasın!
- HAVVAS
AĞA — Köylü der ki Teyfo Ağanın bir kızı vardır
Güllüşan deyî. Bu Güllüşan, Mahmud'a vur-

gundur derler. Bu Güllüshan, Mahmud'a karasevдалıdır derler. Teyfo Ağa kız tarafıdır; aşikâr söz etmez bana; lakin söz sızdırır. Sağı-solu aracı koyar. «Kızımı isteyin» demeye getirir. Güllüshan'ın Mahmud'a sevdalı olduğu doğrudur Kebik?

KEBİK

— Öyle derler Havvas aĝam. Derler ki Güllüshan türküler yakmış Mahmud için. Derler ki Güllüshan Mahmud için kendini asmak istemiş.

HAVVAS

AĜA

— Ya Mahmud ne der bu işe Kebik?

KEBİK

— Tek söz çıkmaz aĝzından aĝam.

HAVVAS

AĜA

— Bu ne biçim iştir Kebik? Kız kara sevdalı olmuş, türküler yakarken, bir er kişi, bir delikanlı nasıl olur da aĝzından tek söz uçurmaz? Yoksa bu senin kardeşin Mahmud er kişi değil, avrat kişidir?

KEBİK

— O nasıl söz aĝam. Mahmud yüreĝi ve de bileĝi er bir kişidir. Lâkin onulmaz bir ketumluĝa düşmüştür. Anam birkaç kez söz açmıştır Mahmud'a. Lakin Mahmud duymazlıktan gelir, bilmezlikten gelir aĝam. Lafın üstünü örter. Der ki : «Bir gün, sade bir gün, avdan dönerken, yolum düşende, çayır düzlüğünde yedi pınarların başında su doldururken görmüşem Güllüshan'ı. Görüp gördüğüm odur. Hayali bile gelmez gözüm önüne; yüzünün sureti uçup gitmiştir aklımdan.»

HAVVAS

AĞA

— Kebik Damat, yoksa bu senin kardeşin Mahmud, başkasına sevdalıdır?

KEBİK

— Öyle olsa bilirdik aғam. Söylerdi. Duyardık. Kimse insan için bilmez ama sevdalı olsaydı, sevdası dilin ucuna gelirdi elbet.

HAVVAS

AĞA

— Peki ya nedir derdi bu deli oğlanın? Nedir derdi ki, tüfek kuşanıp, atlanıp yala düşmez? Koskoca Teyfo Ağanın kızı Güllüshan sevdalanır da ses-soluk çıkarmaz? Nedir derdi bre? Nedir derdi söyleyin de bilelim. Dellendireceksiniz beni!

KEBİK

— Aғam buyurursan konuşuram onunla.

HAVVAS

AĞA

— Konuş Kebik Damat konuş! Zati seni bunun için çağdırtmışam buraya. Bak biz seninle hısımlar sayılırız artık. Bacım kızını vermişem sana. Aramızda akrabalık hukuğu vardır gayrı. Hemi de ben sizin ağanıyam. Dilerem ki, buyruklarıma kulak veresiniz. Helbette sizin iyiliğinizi düşünürüm. İsterem ki bütün köyüm düze çıksın.

KEBİK

— O cihetten kaygımız yoktur aғam. Estağfurullah!

HAVVAS

AĞA

— Öyleyse kulaklarını bir iyice aç da beni dinle Kebik. Seninle bir durum muhakemesi muvacenesi yapalım. Şimdi bilirsən ki bataklığın öte yanında Teyfo Ağanın toprakları uzanır göz alabildiğine. Bilirsən ki Teyfo Ağa zorlu aғadır. Kapısında İtl, hökümlette adamı çoktur. Yarın birgün ba-

zaklık kurutulup, ekilip biçilende; Allahın da inayetiyle mahşer gibi mahsül alındığında, isterem ki Teyfo Ağa hak iddia etmeye, mal hırsına kapılıp üstümüze gelmeye, üç-beş pirince tamah edip, toprağımıza girmeye. İşte bunun içindir ki Teyfo Ağanın gönlünü almak gerek. Ben bir iyice kolaçan ettirmişim ki, Teyfo Ağanın kızı Güllüshan ince hastalığa tutulmuş Mahmud yüzünden. Onca dayak-onca sopa kâr etmemiş. Onca hacı-onca hoca fayda vermemiş. Kız her geçen gün eriyip, bitmekte ve de «Mahmud! Mahmud!» diye sayıklamaktadır. Güllüshan'ın derdinin çaresini ne doktor bilir, ne hoca. Onun çaresi Mahmud'dur. O da bizde var. Teyfo Ağanın tek kızıdır Güllüshan. Ağa da olsa, yüreği baba yüreğidir. Helbet istemez her geçen gün kızı, gözünün önünde eriyebite. İşte şimdi biz Güllüshan'ı, Mahmud'a istedik mi, Teyfo Ağanın yüreğine su serperiz, sevinci yere-göğe sığmaz. Heml de bu işi, kız tarafının şerefini ayağa düşürmeden yaptığı için de iki kat sevinir. Biz de yarın birgün biçer-döğerlerimizi, traktörlerimizi Teyfo Ağanın kapısının önüne kadar sürsek bile sesini çıkaramaz gayrı; arada akrabalık vardır, hısımlık vardır deyil. Ve de kızının canını kurtarmışızdır yok bahasına...

KEBİK.

- Ne diyecağım ağam. Emrindir. Bizde uy-mak düşer. En güzelini, en iyisini sen düşünürsen. Mahmud'a Güllüshan'dan iyi kız bulunur? Heml de ağa kızıdır. Helâl süt emmiştir.

HAVVAS
AĞA

— Kebik siz de ağa soyundansınızdır. Rahmetli baban dedelerim için çok kurşun salmıştır vakti zamanında. Soyunuzda süt-süz çıkmamıştır Kebik. Bu işi de halledersek babanın mezarının toprağı güler.

KEBİK

— Ben Mahmud'la bu akşam konuşayım ağam. Senin emrini bildirerim.

HAVVAS
AĞA

— Ha, bir de buyur ki; bu dileğim yerine gelende, köyün dairelenmesine gelmediğini unutacağım. Ve de bağışlayacağım onu.

KEBİK

— Söylerem ağam. Emrin başım üstüne ağam.

HAVVAS
AĞA

— Mahmud, Güllüşan'ı olanda, senin düğününü kurduğum gibi, Mahmud'unkini de ben kuracağam. Ona öyle bir düğün düzeceğim ki, yıllarca bu yörede anılıp duracak; kırk gün, kırk gece sürecektir. Dilerse Adana-Antep bairarından sazlar-kızlar getirtacağım. Bataklıktan toprak veracağım. Altına Irak'tan Arap kırağı getirtip, kırağın altına Acem kilimleri serdireceğim. Onu bu yörelere ağa-ata edeceğim. Yeter ki Güllüşan'ı hoş tutsun. Haydi var git Kebik Damat. Akşam kavuşmaktadır. Güneş tahtından inmektedir.

KEBİK

— Sağol ağam. Varol ağam. Bu işi olmuş bitmiş bilersin ağam. Kebik Damat sana kurban.

(Işıklar)

Yedinci Sahne

ÇARDAK ALTI

(Kebik'in evinin önü. Çardak altı. Uzun bir kerevet. İslî bir lâmba. Cırcır böcekleri. Nirvan gelin yerde hamur açmaktadır. Mahmud girer. Nirvan gelin bir süre görmez, işine devam eder.)

MAHMUD — Nirvan yenge ağabeyim evdedir?

NİRVAN — Hoş gelmişsen Mahmud ağam. Buyur otur şöyle. (Mahmud kerevete otururken) Ağam kahveye kadar gitmiştir. Demıştır ki : Mahmud gelende oturup beklesin beni. Konuşacaklarım vardır. Tez gelir Kebik ağam. O gelenece, sana bir ayran çırpıverem. Yorgunsundur, tenin sarıdır, gözün kanlıdır...

MAHMUD — Sağol Nirvan yenge.

NİRVAN — Anam nasıldır Mahmud? Eyşan anam nasıldır? İyidir?

MAHMUD — İyidir...

NİRVAN — Sen nasılsındır Mahmut ağam?

MAHMUD — Bildiğin gibi...

- NİRVAN** — Ben birşey bilmezem Mahmud ağam. Sa-
de görürüm.
- MAHMUD** — Gördüğün gibi diyelim o vakit.
- NİRVAN** — Her geçen gün erimektesin Mahmud ağam.
Benim gördüğümü herkes görmektedir.
Herkesi meraka salmışsan. Herkes seni
konuşmaktadır.
- MAHMUD** — Ağabeyimin konuşacakları da budur?
- NİRVAN** — Ben bilmezem ne konuşacak ağam senin-
le. Ben kendi namıma konuşuram. Kendi
namıma üzülürem. Severem seni Mahmud
ağam. Yengen bellerim kendimi. İyiliğin is-
terem. Bir derdin varsa, bir sevdan varsa,
yüreğini aç bize. Ağabeyin de sever seni.
Baban ölmüştür, atalık etmiştir sana. O da
iyiliğin ister, yüceliğin ister.
- MAHMUD** — Sağol Nirvan yenge. Bir derdim yoktur.
- NİRVAN** — Sözünle, yüzün bir değil Mahmud ağam.
Yüzün, sözünü yalancı kılar. İnce fikirlere
dalmışsın belli. Sanki yas tutmaktasın. Bu
kara sükût hayra alâmet değil, Mahmud
ağam. Yağmur öncesi sıkıntıdasın sankim.
Sankim birazdan gürleyip, yağacaksın.
- MAHMUD** — Neler söylersin Nirvan yengem, neler ku-
rarsın?
- NİRVAN** — Hayırdır Mahmud hayırdır! Dağıt gönlün-
deki sıkıntıyı, böylesi herkes için hayırdır!
(Kebik girer.)
- KEBİK** — Oo, hoş gelmişsen Mahmud!

- MAHMUD** — Hoş bulmuşam ağam.
- KEBİK** — Rahatsız olmayasan yerinden, ben de yanına oturacağım zati. Hele şu tütünlüğü, tabakamı alayım yanıma.
- (Bir köşede, Nirvan'a usulca sorar)
- KEBİK** — Ağzını aramışsan Nirvan?
- NIRVAN** — Çok uğraşmışem ya, söz uçurmamıştır ağzından ağam. Bir tek söz olsun etmemiştir.
- KEBİK** — Sus hele beceriksiz karı. Bir işi beceremedin!
- NIRVAN** — Tez geldin sen de, hemen lafın üstüne geldin.
- KEBİK** — Sus, sus hele. Ne var ne çok Mahmud, hele anlat...
- MAHMUD** — Sağlığın ağam.
- KEBİK** — Anam nasıldır? Geçen gün uğramışem elin öpmeye. Tarlaya gitmiştir, görememişem. Söyleyiveresin.
- MAHMUD** — Başüstüne, söyleyem.
- KEBİK** — Havvas ağam çağırtmıştır beni huzuruna.
- MAHMUD** — ...
- KEBİK** — Yezidiler dairelendiğinde tüfeklenmemişsin, fena içermiştir bu işe...
- MAHMUD** — ...
- KEBİK** — Avrat bana bir tas ayran çırpiver. Sen içersin?

- MAHMUD — Sağolasın, az evvel içmişimdir.
- KEBİK — Lakın öfkesi çok büyük değildir.
- MAHMUD — ...
- KEBİK — Yani sen diyeceğine gelirsen çok öfkelenkelenmeyecek.
- MAHMUD — Nedir diyeceği?
- KEBİK — Hayırlı bir iş...
- MAHMUD — Nasıl bir hayırlı iş?
- KEBİK — Başına talih kuşu konduracak. Osmanlı paşaları gibi yaşayacaksan gayrı.
- MAHMUD — Dileği nedir ki, Osmanlı paşalığı bağışlaya?..
- KEBİK — Dileği senin saltanatındır.
- MAHMUD — Benim bildiğim Havvas Ağa, kendinden gayrisına saltanat tanımaz ağam. Bu işte bir bit yeniği vardır. Deyiver bütün bildiklerini de zaman yitirmeyelim.
- KEBİK — Ağanla, atanla nasıl böyle konuşmaktasın Mahmud? Görürem ki, kafanın dumanı göreneklerimizi unutturmuştur sana. Ağzından çıkanı kulağın duymaz.
- MAHMUD — Hürmette kusur etmek istemem ağam. Lakin artık ben de çocuk değilim. Yolumu, yönümü bilirim.
- KEBİK — Sen yolunu, yöreni ağamızdan iyi bilirsen? Dediğin laf, laf değildir Mahmud. Başını bu kadar dik tutma. Eğilmezsen kırılırsın.

Daha ağanın ne dediğini bilmeden, dileğini anlamadan karşı durursun. Bu ne biçim iştir Mahmud?

MAHMUD — Bilirem ki ağa, hayırlı bir iş buyurmaz.

KEBİK — Avrat! Sen içeri geç bakalım. Biz kardaş kardaşa konuşak biraz.

(Nirvan içeri geçer.)

KEBİK — Ne biçim konuşursun avradın yanında? Bilmez misen ağamız, dayısı olur.

MAHMUD — Ben Nirvan'ı senin avradın bellerim ağam; Ağanın yegeni değil.

KEBİK — Ne demeye getirirsin Mahmud?

MAHMUD — Demem o ki; bir er kişi, meclisini, muhabbetini avradından sakınıyorsa, esirgiyorsa onun evliliğinde ince bir iş vardır. Ve de bu evlilik makbul değildir.

KEBİK — Dilini çok uzattın Mahmud. Orada durasın. Evlme; avradıma dil uzattırmam sana. Şuraya çağırdık ki, kardaşımızsın iki çift lâf edek. Ağamız bizi hısım belleyip bir iyilik yapmak ister. Bizi elçi, bizi aracı kılmıştır. İsterim ki lafımızı tamam edek. Sözüm tamam etmeye izin vermezsin daha. Ya biz seninle nasıl anlaşırık böyle olunca?

MAHMUD — Ağanın dileği nedir?

KEBİK — Bak kardaşım, ben senin büyüğünem. Ağamız buyurur ki; öyle bir iş edek ki, hem Mahmud'un hayatı kurtula, hem de köylünün. Bilirsen Teyfo Ağanın kızı Güllüşam.

sana vurgundur, karasevdaıdır, ince hastalığa tutulmuştur senin yüzünden, azap çekmektedir. Teyfo Ağanın kızını sana alırsak, onca toprağa damat gldeceksin. Düğününü-derneğini ağamız kuracak, benimkini kurduğu gibi. Irak'tan Arap kırsağı getirtcek altına, kırsağın ayaklarının altına Acem kilimleri serecek, eline gümüş işlemeli tüfek verecek. Bataklığın ordan tarlatoprak verecek.

MAHMUD — Bataklık deme bana.

KEBİK — Ne dılersen verecek. Bundan hayırlı iş olur? Yeter ki sen «he» de, yarın glidip tezeıden istetecağız Güllüşan'ı sana. Güllüşan'ın yüzü güzel, huyu güzel, ceren gibi kızdır.

MAHMUD — Ceren gibi kız deme.

KEBİK — Nedendir o?

MAHMUD — Güllüşan ceren gibi kız değildir. Hiçbir kız ceren gibi kız değildir.

KEBİK — Sen ne diyirsen lo?

MAHMUD — Ya ben Güllüşan'ı istemezsem n'olacak?

KEBİK — Ula sen deılrmişsen? Akını yitirmişsen, yoksı kırıya vermişsen? Sana Güllüşan'dan iyi kız bulunur? Teyfo Ağanın kıızıdır Güllüşan? Varıdatlıdır. Sana vurgundur. Senin için türküler yakar. İçin için erir. Senin uğruna kendini asmak istemiştir. Getreceğı ceıylzı bir düşün hele. Tekâıl çıkarsan kaç kişı gözü kapalı Teyfo Ağaya damat gl-

der. Sen ise, ayağına gelmiş kısmeti tepmektesin. Bu büyük gūnahtır Mahmud. Biz bağışlasak bile seni, böyle bir kısmeti teptiğin için Allah bağışlamaz. İflah etmez, ondurmaz. Aklını başına toplayasın. Bir delilik etmeyesin.

MAHMUD — Aklım başımdadır Kebik Ağam. Güllüşan'ı istemiyrem.

KEBİK — Ulan lanet olası gevvat! Kız değilsen ki başına vura vura vererek seni, saçını yerde sürüyerek gelin edek. Ulan damadın kız istemeyip ben evlenmem dediği nerde görül-müştür? Hangi töremizde vardır böyle mecnunluk? Kız olsan başına vura vura verirdik seni. Lâkın er kişilsin, rızan gerektir. Er kişi içinse ağa, ata sözünden çıkmak olmaz, hiç olmaz. Havvas ağamızın emridir bu, dileğidir, seni düşünür. Hemi de biraz köyü.

MAHMUD — Ben Teyfo Ağanın kızını alırsam, bana sevdalı o yarı dell kızı avrat bellersem, bataklığın öte yakası emniyete alınacaktır değil? Teyfo Ağa hak iddia etmeyecektir. Köyler toprak davasına düşüp birbirlerini kırmayacaktır değil? Cümle bunların hepsi bir mecnun kızın sevdası için he? Bir mecnun sevda için. Benim başım yanmış kimin uğruna?

KEBİK — Ulan ne çok konuştun huzurumda. Şimdi indireceğim yumruğu tepeyin üstüne. İndireceğim ki, göreceksin cehennemi...

- MAHMUD — Cehennem Güllüşan'dır ağam, cehennem Havvas Ağanın buyruğudur.
- KEBİK — Son sözün budur Mahmud?
- MAHMUD — Son sözüm budur ağam.
- KEBİK — Ulan sen Havvas ağanın buyruğunu geri çevirirsen bu köyde daha barınırım sanırsın? Vazgeç bu köyden, bu ahalide seni kabul edecek köy bulabilirim sanırsın? Hangi ağa, kendi ağasının buyruğundan çıkkanı, köyüne konuk deyî kabul eder? Hangi kapıda itibar görürsen? Hangi kapıda ekmek yersen? İşin bir de bu cihetini düşün Mahmud. Senin o bulanık aklın bunlara ermiyi mi? Yakma delikanlılığını! Bozma ocağını! Bak, köy dalrelemeye gelmedin, ağamız unuttu. Unuttu göründü. Bir de bu buyruğunu yerine getirmezsensin, seni ne bu köyde, ne bu ahalide barındırır. Bunu böyle bilesin. Ve aklını başına devşiresin. Şimdi gidesin ve bir zaman düşünesin. Sana bir gece mühlet. Bizi müşkül durumda bırakmayasın. Yarın sabah, tez vakit bana son sözünü söyleyeceksen. Ve ben de ağamıza muştuyu götürerim. Düşünesin ki, Havvas ağa artık hismımdır benim. Yegeni karımdır. Havvas Ağaya «bu iş oldu!» demişimdir bir kez. «Bunu böyle bilesiniz» demişimdir. Ve sen de bilesin ki, bu senin ağabeyin Kebik'in verdiği sözü geri aldığı görülmemiştir. Senin ağabeyin olmadan önce ağanın hismiyim ben gayrî. Ağanın buyruğu Allah buyruğudur gö-

zümde ve de bütûn köyün gözünde. Bunu böyle bilesin. Var git şimdi. Geç vakit olmuştur. Eyşan ananın gönlüne merak dolmaktadır.

MAHMUD — Benim son sözüm söylenmiştir Kebik Ağa. Ve de sen de bilesin ki, ağa kapısına it olandan, bana ata olmaz.

(Mahmud çıkarken)

(Işıklar)

Sekizinci Sahne

KERPIÇ DAMLAR

(Havvas Ağanın köyünün dışında - boşaltılmış - kerpiç evlerin damı. Damın üstünde pusuya yatmış, yine tek sıra halinde tüfekliler... Yüreklerini dolayan korku, parmaklarına hükmetmekte; tetikteler... Yıldız alacasında gece. Zaman zaman bulutların arasından kendini göstererek, karanlığı bölen ince bir ayışığı. Büyük bir sessizlik. Arada bir uzaktan uzağa köpek havlamaları duyulur.)

BİRİNCİ

TÜFEKLİ — Sanki ölüm sessizliği.

İKİNCİ

TÜFEKLİ — Hiçbir yan ses vermiyor gecede.

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ — Sanki her yan mezarlık.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ — En kötüsü beklemek.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ — Bekleten, bekletmenin tadını çıkarır. Hayatını almadan önce, faresiyle eğleşen kedi gibi.

**ALTINCI
TÜFEKLİ**

— Bu sükut hayır değildir. Yezidiler mutlaka birşey yapacaklardır. Hayıflarını kötü alacaklardır. Bu hicabı yerde komazlar.

**DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Daha ne kadar bekleyeceğiz?

**BİRİNCİ
TÜFEKLİ**

— Daire silineli bugün üçüncü gündür. Daha sesleri çıkmamıştır.

**İKİNCİ
TÜFEKLİ**

— Daireyi silmeye gittiğimiz vakit, nasıl hayın bakmışlardı gözümüzün içine. Nasıl öfkeli, nasıl gazaplı bakmışlar idi. Hiç unutamamışım.

**ALTINCI
TÜFEKLİ**

— Dairenin içinde tek mil köy, ikinci bir daire eylemiş idi. Etten bir duvar idiler sanki. Cümle köy etten-kemikten bir daire idi.

**ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Şimdiyse sanki ölmüştür Yezidi köyü. Sanki cümle köy ölmüştür. Sanki hiç insan yaşamaz orda. Sanki çizilen daireyle birlik bütün. Yezidiler ölmüştür. Sanki köyün üstü kefenle örtülmüştür.

**DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Kötü düştüler tuzağımıza. Köy daireleyeceğimize akıl erdiremediler. Böyle bir şeytanlığa akıl yetiremediler. Bunun hicabındalar şimdi.

**BEŞİNCİ
TÜFEKLİ**

— Dairelenmenin hicabındalar şimdi. Başları eğik, gönülleri yaslı, birbirlerinin yüzlerine bile bakamıyorlardır.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Babolar, yoksam daireyi erken silmişik? Bir vakit daha kalsalardı daire içinde acep daha hayırlı bir iş olurdu?

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Yok, yok tam zamanında silmişek daireyi. Daha fazla bekletmek, daha büyük öç getirirdi.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Şimdi de öçleri büyüktür.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Lakin daha fazla daire içinde bırakmamızdan gene de ehvendir.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Erleri avratlarının yüzlerine bakamaz olmuştur. Köyün dairelenmesi onlar için büyük bir züldür. Bunu kolay unutmaz Yezi-diler.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Gafil avladık onları.

DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Lakin köyün çok yakınına sokulaydık, uyanırlardı. Ossaat anlarıardı dairelendiklerini. Daireyi tamam edemezdik.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Köyün gözcüleri yas içindedirler şimdi. İki kat yas içinde. Köyün kolcuları insan içine çıkamaz olmuşlardır. Köy onlara emanettir. Onlar ise emanetli koruyamamışlardır.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Cümle gözcü, kolcu tائفesi hicap içindedir şimdi. Tekmil tüfekliler ölüm sükûtun-

dadır. Erliklerini ayağa düşürmüşlerdir. Bir vakit ne tarlaya gidebilirler, ne köy kahvesine çıkabilirler. Avrat gibi sinnerler evlerine; hiçbir er meclisine kabul olunmazlar. Lakin avratları da önlerine yemek sürmez.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Beklememişlerdir böyle birşey. Ummamışlardır. Akıl yetirememişlerdir oyunumuza.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Lakin biz beklemekteyiz. Geleceklerini bilmekteyiz.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Kaç vakittir Yezidilerle bir ihtilâf çıkmamıştır aramızda. Ne bir arazi davası, ne kız kaçırma vukuatı. Miro Ağanın bacısından bu yana, hiç kız kaçırılmamıştır Yezidilerden.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Onu da vurmuşlardır zati.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Miro Ağa vurmuştur. Kendi elleriyle vurmuştur. Adet böyle gerektirir. Namusun temizlemiştir. Yezidilerin dışarıya kız verdikleri, kız kaptırdıkları görülmüştür lo?

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Kız da almazlar değil?

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Haşa, almazlar. Bir Yezidi eri, erkekliğine yedi kat çaput bağlayıp, bir Müslüman kızının koynuna girse bile, erkekliği lanetlenmiş sayılır. Ve de en büyük bir günahı işlemiş sayılır.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Yezididen kız kapmak güzel, lakin kız vermek olmaz.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Kız almak ta caiz değildir. Soy karışır, kan bozulur.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Daha kaç vakte kadar bekleyeceğiz ağam?

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Fikrimce bir hazırlık yapmaktadırlar. Büyük bir hazırlığa girmişlerdir şimdi. Kolları sıvanmış, tüfekleri sürülmüştür. Tetiklerini yağlarlar, ocağın başında. Usul usul, alttan alttan intikam kotarmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Üç gün olmuştur; sesleri - solukları çıkmamıştır daha, bu nasıl intikam kotarmaktır?

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Yezidi kısmı beklemeyi bilir oğul. Bunca senedir dökülen onca kana karşı topraklarımızda hâlâ nasıl beklemişlerdir?

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Gözümün önünde hayaller dolanır. Şimdi köyün kahvesinde başbaşa vermişlerdir, yumruk birleştirmişlerdir. Herkes fikrini ayân etmektedir.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Suratları ağaç kabuğu gibidir. Mangalın son közlerine cigara bastırıp nefeslenmektedirler. Her er kişi, en büyük bir intikam düşlemektedir. Herkes hayfını en zorlu almayı kurmaktadır.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Derler ki : Havvas Ağanın köylüğü yerle bir edilecektir. Ve de edilmelidir. Velâkin nasıl?

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Bir nasıl üstüne üç gün geçirmez Yezidiler. Fikirleri incedir besbelli. Oysa sankim ölmüş gibidirler. Işıkları yanmaz, ocakları tütmez. Dersin ki sanki terk-i diyar etmişlerdir.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Yezidiler yurtluklarını terk-i diyar eylemezler oğul. Ölürler de eylemezler. Değilse bunca sene nasıl dayandılar bu topraklar üzerinde?

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Belki de atlanmışlardır şimdi. Ayışığı mavzerlerin parlatır gecenin karanlığında. Yol gösterir onlara, intikamlarına ışık tutar.

DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Karanlıkta ölümün gözü gibi parıldamaktadır gümüş mavzerler.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Belki de, bizim köyün yolunu tutmuşlardır şimdi. Irmağın alt yanını dolanmaktadırlar. Sabaha karşı herkes can uykusundayken, bir yılan gibi sokulacaklardır bizim köye.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Usul ve gizli. Bir Yezidi gibi aynen. Harabelerin gölgesine sığına sığına...

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— O gölge neydi hele!

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Ne gölgesi kurban? Daha üçüncü gecede hayal görmeye başlamışsen...

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Bak bu iş hiç hoş değildir. Senin sonun hayırlı değildir. Gözün ıraktan, parmağın tetikten düşmektedir.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Hele dur, bu bir şey değildir daha. Daha kaç gece nöbet başındayık kimbilir.

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Eski vakıtlarda ay boyu nöbet tutardık. damda da gene sesimiz-soluğumuz çıkmaz idi. Şimdiki uşaklar gün hesabına dayanamıy.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Vallah bir gölge görmişem. Bir kımlıltı aşığı harabelerin orda. Sen harabe deyince gözüm ilişmiştir ağam. Bir gölge görmüşümdür.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Lafımın üstüne hayal görmüşsen oğul.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Ahaa, aha, bakın kurbanlar : Görmiyerseniz biri geçmiştir. Ayın ışığı bedeninin bir parçasını aşikâr etmiştir.

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Hele biri vardır demeye getirirsen.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Vardır kurban görmiyerseniz.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— Ağam, bir kurşun sallasak...

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Bir gölgeye sebep köyü telaşa vermenin bir alemi yoktur. Zati köylü diken üstünde uyur.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Akşamdan beri birbirimizin gözünü korkutmaktayız. Ben hiç birşey görmemişem.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Ben de bir şey görmemişem. Yaşım ilerlemiştir lakin daha hepinizi cebimden çıkarırem ben. Sizin gibi genç uşaklarla çok aşık atabilirem.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Haşa huzurdan benim de gözüm keskindir ağam. Uzağı da, geceyi de iyi görürüm. Bir gölge görmişem, bir gölge görmişem diyirim sizlere.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Sen bana senin gözün kesmiyi artık demeye getirirsen uşak. Asıl söylemek istediğin budur.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Haşa ağam. O nasıl söz öyle? Böyle bir muradım yoktur. Lafım o manâya peşrev çekmez. Lâkin ben bu gölgeye inanmışem.

ALTINCI
TÜFEKLİ

— Asıl sen yaşlanmaktasın babo. Üç gece nöbet tutmak hayaller gördürüyor sana. Gençlik sevdasındasın ya, asıl sen yaşlanmaktasın.

İKİNCİ
TÜFEKLİ

— Ahha, aha, görmemişseniz, bir daha geçmiştir.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— Ben de görmişem ağam. Harabenin alt yanından bir gölge savuşmuştur. Bir gölge değip geçmiştir ayın vurduğu duvara. Duvar gölgelenmiştir.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Ula sakın bu Yezidilerin ulağı olmaya, Yezidilerin habarcısı olmaya. Belki köyün yanını, yöresini kolaçana gelmiştir. Belki bu gece köyü basacaklardır.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ula üç gün nöbet bekleyince hepinizin asabatı bozulmuştur. Birbirinizi hayallere inandırırseniz.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Vallah ağam görmişem. Biri harabeden çıkiydi sankim.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— He ağam, he. Sanki harabeden çıkiydi biri.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ne yani köye mi gelir, köyden mi çıkar bu hayâlet?

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Sanki köyden çıkiydi.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ

— Sanki çıkiydi.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ula kim çıkar köyden bu vakit? Hangi eksik akıl? Ölüm dört yanda eli boş dolanırken kim köyden çıkar? Köyden çıkanı Yezidiler sağ bırakır sanırsanız?

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ

— Ağam, ağam, harabenin üstüne bakasınız. Biri atlamıştır öte yana.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ula gevatlar! Siz dellendireceksiniz beni! Bunca senenin nişancısıyem, ben niye heç bir şey görmiyrem? Niye ben kör olmuşem? Ben ki zamanında uçan keklığı iki kaşın arasından vurur idim. Şimdi gözlerimi toprak ile örtmişem?

ALTINCI

TÜFEKLİ

— Hele nasıldır bu gözünüze vuran gölge? İndir yoksam cındır? İnsana benzer yanı vardır?

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Ağam, sanki Mahmud gibidir. Harabenin üstüne dağın gölgesi vurmuş gibi.

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ

— Ula Mahmud delidir köyden çıka? Hemi de kimseye ses etmeden? Hepiniz aklınızı mı uğurladınız başınızdan? Hayal görmüşseniz, hepsi budur.

İKİNCİ

TÜFEKLİ

— Zati Mahmud da bu vakitler hayal gibidir ağam. Aklını başından uğurlamış gibidir. Sayrılar gibi dolanmaktadır ortalıkta. Bu sebeptendir ki ne yaptığı, ne ettiği belli değildir. Ne yapacağına da güvenmek olmaz. Demem o ki harabenin üstüne vuran hayal Mahmud olabilir. Ve de mümkündür. Sen de biliysen ki Mahmud, gayrı bizim yoldaşımız o eski can Mahmud değildir.

BİRİNCİ
TÜFEKLİ

— Mahmud bu vakitler hem hayal gibidir, hemi de harabe gibi.

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Ağam bir kurşun sallayak harabenin o yana. Sallayak ki, bu erlerin gönlü rahat ede. Yüreklerine su serpile.

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Awaresin lo? Kurşun sesine bütün köy ayaklanır. Uşakların gönlüne korku salmayalım gece vakti. Bir gölgeye sebep uykularını bölmeyelim. Bir vakit gözünüzü harabelerin ortaya dakin. İyice bir açın ki jözleriniz, evinin yolunu değiştiren karıncayı bile gözünüz seçel..

(Tüfekliler gergin, sınırlı, huysuz gözlerini harabeye dikmiş öylece durmaktadırlar. Uzunca bir sessizlikten ve gerginlikten sonra)

ÜÇÜNCÜ
TÜFEKLİ

— Ağam, hele bu harabe kimin zamanından kalmadır? Havvas Ağamın dedesinden kalmadır? Neyin harabesidir bu?

BEŞİNCİ
TÜFEKLİ

— Ula cehal oğlan, kurşun sallamayı bilirsen de, burnunun ucundaki harabeyi bilmezsen, Havvas Ağamın dedesinden evvele akıl erdiremezsin. Havvas Ağamızın dedesi öleli kaç vakit geçmiştir ki şunun şurasında.

Bu harabeye gelince; eskilerden, çok eskilerden kalmadır. Ben diyeyim bin sene, sen de, cıkk, yanlış saymışsen onbin sene ev-

velinden kalmadır. Bir vakitler bu topraklarda eski medeniyetler var idi. Büyük medeniyetler, büyük şehirler var idi. Bu harabeler de artık kimin neyi, kimin nesidir kim bilir? Kimbilir kaç yaşındadır bu harabe kurban? Kimi deyi mekteptir, kimi deyi medrese. Gayrı tekkedir, mekteptir, medresedir bilinmez. Lakin olanca haşmetiyle öylece durmaktadır ayın ışığında. Bizi gözetlemektedir.

**DÖRDÜNCÜ
TÜFEKLİ**

— Ağam, bu Yezidiler, bu gece de gelmeyecekler zahar. Fikirleri nedir bir öğrenebilseydik. Ne dolanır şeytan kafalarında? Ne tuzaklar kurarlar, bir bilsek?..

**BEŞİNCİ
TÜFEKLİ**

— Uşaklar, sabah tez vakit biriniz Eyşan Ananın kapısına varsın. Sorsun baksın Mahmud ordadır? Benim de içime kurt düşürdünüz deyyusları

(Işıklar)

Dokuzuncu Sahne

IRMAK KIYISI

(Irmak kıyısı. Gece yıldız alacası. Bulutların ardından görünen ay, ikiye böler ırmağı - ve de sahneyi -. Ve bir yandan ıssızlığın ortasında geceye hükümdar olmuş ırmak çağıltısı; öte yandan uzaktan uzağa çoban kavalları, nereden geldiği belirsiz. Mahmud'u görürüz ırmağın kıyısında. Tek başına, düşünceli, yalnız. Pusatlarını çatmış, tüfeklenmiştir. Elinde uzun, çok uzun bir kaval vardır. Boynunda yeşil bir mendil, murat mendili, dilek ağacına bağlanacak İşmar mendili, gecenin ışığının aşıkâr ettiği sevdâ mendili. Iрмаğın öte yanında belli - belirsiz çok zayıf birkaç ışık parlayıp, söner. Belli ki Yezidi köyünün karşısına kurulmuştur Mahmud. Belli ki kaç zamandır kafasında dolanan düşünceye hayatını koymuştur. Bir zaman sonra Mahmud kavalı alır nefesine; ince bir inilti gibi başlayan kaval sesi, bütün ırmağın çağıltısını örter. Çağıltının hükümdarlığı biter. Neden sonra ayağa kalkar Mahmud. Tüfeğini sürer. Kararlıdır belli; dönülmez bir yoldadır. Ay büyürken, büyürken, çağılırlar.)

(Işıklar)

Onuncu Sahne

KÖY MEYDANI KAHVE ÖNÜ

(Köyün ortasında, kahvenin önünde genişçe bir meydan. Daha çok yaşlılardan oluşan bir kalabalık, eski çınar ağacının dibindeki kısa bacaklı, alçacık kürsüler üzerine tünemiş, tütün sarmakta, nargile fokurdattmaktadır. Öte yanda hasırlara serilmiş çocuklar. Köyün Delisi gene ortalıklarda. Kahvenin önünde, Kâhya, Muhtar, Abid Emmi, köyün birkaç ileri geleni. Bir köşede Eyşan Ana sırtını duvara dayamış, başından örtüsü kaymış gözleri bir noktaya dikili öylece durmaktadır. Arada bir belli-belirsiz mırıltıdanmakta, iniltili sesler çıkarmaktadır. Eyşan Ananın ardında Kara Çarşafli Kadınlar, tek sıra halinde ağıtlı bir oturuşla birbirlerine yaslanmış beklemektedirler. Uzun bir sessizlik. Gergin bir bekleyiş. Karamsar, yapışkan, ağır bir hava dolanmaktadır ortalıkta. Herkesin yüzü asıktır. Neden sonra, yeleğinden çıkardığı köstekli saatine bakar Kâhya, konuşmaya başlar.)

KAHYA — Bunca zaman oldu, tüfekliler hâlâ görünmediler. Yüreğimi korku sarmaktadır.

MUHTAR — Yüreği korkuya salmak hayır getirmez Kahya. Hayır diyelim, hayır olsun. Hayırdır

Kahya hayırdır... Müşkölümüz çoktur şu aralar, hayır diyelim ki hayır bulak.

KAHYA — Bu deli oğlan, hangi akla uyup, gece vakti köy bırakmıştır? Tüfeklenip, pusatlanıp yola düşmüştür? Neyin muradındadır, neyin sevdasında?

MUHTAR — Son vakıtlar, halinde bir mecnunluk vardı. Kahya, ağzını bıçak açmaz, kollarını ölüm kavuşturmazdı. Bir hayal gibi, bir sayrı gibi dolanmaktaydı ortalıklarda.

ABİD EMMİ — Köyün dairelenmesi uğur getirmemiştir ağalar. Felaketler ağır bir bulut gibi köyün üstünde dolanır.

KAHYA — Böylesi en hayırlısıydı Abid Emmi. Böylesi en hayırlısıydı. Yoksa çok kan dökülecekti. Sen beter felaketi asıl o zaman görecektin. Böylesi en hayırlısıdır gene de. Hiç değil can kurtarmıştır.

ABİD EMMİ — Orası daha belli değil hayran. Yezidilerin öcü şeytan öcüdür. Cehenneme kadar mühletli vardır.

KAHYA — Bu çocuk hangi akla uyup ta ayaklanmıştı? Kaygısı yüregimi daraltmaktadır.

MUHTAR — Eyşan Kadın! Sen Mahmud'un anası olursan, sen oğlunun derdini bilmezsen kim bilecek? Sen girmezsen onun yüregine, başka kim girecek? Hiç öğrenmemişsen oğlunun yarası nedir? Niye böyle olmuştur son vakıtlarda?

EYşAN — Ahh, ahh... Derdimi deşmeyin ağalar...

Mahmud oğlum olmaya oğlumdu ya, benim aklım basmaz, yüregim ermezdi Mahmud'a. Bir garip oğlandı Mahmud. Sanırsan Abdal. Sanırsan Dengbej. Elbet bir derdi, bir yarası var idi. Yüreginin saklısında, kimselerin ayak basmadığı bir gizli toprak var idi. Lakin kimseyi sokmaz idi oraya. Kimseye kapısını açmaz idi. Anasını bile almaz idi yüreğine. Ben de bilmez idim, derdi nereden beslenir, bu derdin pınarı nerededir, gözü nerededir? Güneş gibi bir oğlandı Mahmud. Lakın güneş buluttan çekilmez idi.

ABİD EMMİ — Şimdiki vakıtlar, kötü vakıtlardır. Analar oğlunu bilmemektedir, ağalar köylüsünü. Herşey boşolmuştur birbirinden. Herşey bozulmuştur. Hiçbir şeyin hükmü kalmamıştır kimsenin gözünde. Neler dönmektedir ki ortalıkta hiçbirimizin aklı basmaz olmuştur? Köylerin töresi değişmiştir besbelli. Köyler eski köyler değildir. Ekmeğin eski tuzu yoktur, başağın eski buğdayı. Herşey kötü kötü kokmaktadır. Pınarın suyu, tarlanın toprağı, evin ocağı. Ve sankim hepimiz kokmaktayız. Kokar dururuz ortalık yerde. Ağır, leş gibi köyün üstü. Köyün üstünde hep aynı bulut. Ve sanki lanetlenmişiz biz. Köyler lanetlenmiş, tarlalar, topraklar.

KAHYA — Sen gönlünden umudu iyiden iyiye kovmuşsa benzersin Abid Emmi.

MUHTAR — Abid Emminin her vakıtki yakınmalarıdır. Kahya, yaşamakla hukukunu kesmiştir Abid Emmi. Herşeye lanet yağdırır durur.

ABİD EMMİ — Laneti ben yağdırmıyem. Lanet siz gökten geliy. Bu koku sizin öz kokunuzdur. Ve sanki hepimiz mezarımızda çürümekteyiz. Tarlalar çürümektedir. Toprağın üstü çatlamış, çatal çatal herşey, susuz, kuraktır. Yol yoldur. Yüreklerimizin üstü çatlamıştır. Sevgiyi, sevdayı yüreklerimizden uğurlamışsızdır. Evlat anayı, babayı sevmez; köylü ağayı, atayı, kimse kimseyi sevmez. Bu nasıl iştir kurban? Değilse ben bunamışem, olan bitene akıl yetiremiyem?

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Kimse kimseyi sevmez. Herkes benim gibi. Benim gibi.

ABİD EMMİ — Biz gayrı iflah olmayız ağalar. Töremiz çözülmüştür. Köyümüz çözülmüştür. Köyden göçenler olmuştur. Alamanya diye bir melmekât bile çıkmıştır. Dersin ki sanki Yemen'dir, sanki Fizan'dır. Gidenler geri dönmez. Alaman melmekâtı köylümüzü yerinden uçurur, yurdundan eder. Nedir olanlar bre? Benim aklım ermiy, kabul. Lakin bir er kişi bana aşikâr etsin olan biteni. Aşikâr etsin ki içim rahatlaya, yüregimin bukağısı çözüle. Aklım ermiy olana, bitene. Sanki akıldan yoksun olmuşam. Sanki yürekten fukara kalmışam. Bizleri ölüm kurtarır gayrı. Bizleri ölüm dindirir. Yapacak birşey kalmamıştır bizim için şu dünyada.

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Kimsenin akli kimseye ermiyir. Kimsenin yapacak işi kalmamış. Köy bana kalacak. Herkes benim gibi. Benim gibi.

EYŞAN — Geceleri pencerenin kenarına tünler, uzaklara, çok uzaklara dikerdi şahan gözlerini. Sanırsan gözleri karanlıkları oyar ve de ırağı kendine aşkâr eder idi. Bir kutlu kişi gibi oturur, dururdu pencerenin kenarında, ayın ışığında.

MUHTAR — Sormazdın derdin nedir oğul dey!

EYŞAN — Nasıl sormazdım? Sorardım helbet. Uyku tutmazdı geceleri. Evin içini dolandır idi. Kaç kez oğlum söyleyesin anana derdin nedir diye yalvarır oldum, tek söz uçurmadı ağzından, başını devirdi sustu.

ABİD EMMİ — Eyşan Kadın, senin bu oğlun Mahmud, yoksa ermiş bir kişi idi? Kimbilir belki ermişlere karışmış idi ve belki bir ulu kişi oldu. Biz bilmedik kıymetini, biz anlamadık hikmetini.

KÖYÜN DELİSİ — Herkes benim gibi. Kimsenin kimseye hikmeti ermiyor. Kimse kimsenin kıymetini bilmiyor. Benim gibi.

EYŞAN — Ne bilem Abid Emmim, ne bilem? Ben bir garıp Eyşan Kadınam. Erimi yitireli iki oğluma adanmışam kendimi, iki civanıma. Onlar ne der ben onu ederem, onlar ne eder, ben onu ederem. Lakin Mahmud ne bir şey der idi, ne birşey umar idi. Demişem ya, sanırsan abdal, sanırsan dengbeç. Ben oğlum isterem ağalar, ben yetimimi isterem. Ben Mahmud'umu isterem.

MUHTAR — Akşam çökmekte. Lakin tüfekliler görünmemişlerdir daha.

- KAHYA** — Aramadık kuytu köşe bırakmayın deyî tembihlemişimdir. Irmak boylarını dolandırmaktadırlar.
- EYŞAN** — Uğursuz karanlık biraz gecik n'olur. Ne var böyle tez incek? Böyle kefen gibi kapanacak köyün üstüne? Ve de ovaların, kayaların, ırmakların cümle tabiatın üstüne. Mahmud'um bulunmamıştır daha. Işığını esirgemeyesin ölüsünden ve de dirisinden.
- KAHYA** — Belki bulmuşlardır Eyşan Kadın. Belki yanlarına katmışlardır getiriyorlardır.
- EYŞAN** — Mahmud'un dirisini isterem Kahyam. Mahmud'umu sağ isterem. Yetimimi başımda isterem.
- ABİD EMMİ** — Allah vere de Yezildilerin eline düşmeye Mahmud. Öfkelerini Mahmud'dan almaya-lar.
- EYŞAN** — Mahmud'a birşey olmaya Abid Emmim. Mahmud'a birşey olmaya ağalar. Benim oğlumdur Mahmud, gözümün bebeği, canımın ışığıdır. Benim yigidimdir. Ben bilmeden bir dağ doğurmuşam ağalar. Ben garip Eyşan Kadın, ben oniki senelik dul Eyşan, ben ki oğullarımı koca bellemişem, ben Mahmud'umu isterem ağalar.
- MUHTAR** — Sen üzülmeysen Eyşan Kadın. Birazdan tüfeklilerin nal sesleri çalar kulağımızın kapısını. Bir de bakmışak ki Mahmud'u yanlarına katmışlar, getirmekteler.
- EYŞAN** — Sözüm, kavlim olsun ki Mahmud'un dirisini getirene koçlar, kurbanlar adayacağım.

Sini sini yufkalar açacağım. Varım, yoğum feda ola! Yeter ki Mahmud'um, yetimim buluna!

Lakin gece inmektedir. Lakin gece insafsızdır. Vcdansızdır. Mahmud'u örter karanlıklara...

- I. KÖYLÜ — Havvas Ağa nerdedir kurbanlar?
- II. KÖYLÜ — Kasabaya inmiştir. Kaymakam Beyle görüşmeye, huzura inmiştir. Bataklik usul usul kuramaktadır. Batağa çuvalların tohum ister, gübre ister. Bataklik kurutmak kolay sanırsen? Havvas Ağam kasabaya varmıştır ki işin o cihedini hallede.
- III. KÖYLÜ — Bunca işin arasında herkes iz peşindedir kurbanlar. Batağın başını kim bekler?
- IV. KÖYLÜ — Batağın başına candarma inmiştir. Batağın başını candarma beklemektedir.
- II. KÖYLÜ — Havvas Ağa sabaha döner. Döner dönmez varır gıder tüfeklilerle batağın kıyısına. Lakin bugünün hesabını sormaz?
- MUHTAR — Ula deyyuslar! Aklınız fikriniz topraktır, bataktadır. El burada kara bağlayıp, yas tutarken bu türlü muhabbetin meclisidir burası? Siz hiç adap-erkân bilmezsiniz?
- KAHYA — Lafın önünü sen alma Muhtar. Benim verecek cevabım vardır. Evet uşaklar, batakları beklemek var iken, tüfeklileri Mahmud'un peşine ben salmışım. Tüfeklilere emri ben vermişim. Lakin benim Havvas Ağaya da verecek cevabım vardır. Onun vekaletini

bir kem işe kullanmamışem. Batağın başında candarma vardır. Kimsenin yüregini kuşku yoklamaya. Batak bizimdir, toprak bizimdir. Lakin Mahmud da bizimdir. Köylümüzdür. Yiğidimizdir.

ABİD EMMİ — Yezidilerin sesleri - solukları kilitlenmiştir ağalar. Bu iş hayra değildir. Gökte kuzgun kanat çırpır. Bu iş hayra değildir. Alametler öç vaktını gösterir. Bu sükût ölüm gizler. Üç kuzgun kanat çırpılmaktadır. İnşallah Mahmud Yezidilerin öfkesine gelmemiştir.

EYŞAN — Mahmut, Yezidilerin öçlerine hedef olmaya Abid Emmi. Yezidilerin öfkesine, hincına, Mahmud'un bedeni hedef olmaya ağalar. Onların gazabına gelmeye. Mahmud'un bedeni onca laneti kaldırmaz. Mahmud bir dağ olsa bile kaldırmaz. Devrilir gider. Yıkılır! Ben çok acılar görmişem ağalar. Lakin böylesi en beterdir. Evlat acısıdır. Dayanılmazdır, kahredendir. Uyyy Mahmuddd, Mahmud'um benem. Oğlum. Canımın ışığı! Uyyy Mahmud!

(Nal sesleri duyulur uzaktan. Köyün Delisi koşarak girer.)

**KÖYÜN
DELİSİ**

— Tüfekliler geliyor! Tüfekliler! Tüfekliler!
Tatatatatatatatatatatatatatatata

EYŞAN

— Sus uğursuz deli! Sus! Tüfeklilerin gazabı üstüne olsun!
Tüfeklilerin laneti üstüne yağsın!

(Herkes ayaklanır. Sessizlik. Bekleyiş.

Birazdan Tüfekliler başları önde teker teker girerler. Eyşan Ana, her giren tüfeklinin önüne kendini atar, onlardan medet umar, bu arada sürekli «Mahmud! Mahmud!» diye sayıklamaktadır. Eyşan Ananın önünde durduğu her tüfeklinin başı öte yana devrilir, her tüfekli gözlerini saklar, sözünü sakınır.

En sonunda, Mahmud'un cesedini taşıyan son tüfekliler girer.)

K. CARŞAFLI

KADINLAR — Mahmud vurulmuş!
Mahmud vurulmuş!
Her yanı kan içinde
Canı bedeninden uçmuş!

EYŞAN — Mahmuuuuuuuudd!

K. CARŞAFLI

KADINLAR — Mahmud'un sağ eli kesiktir!
Mahmud'un sağ eli kesmişlerdir!
Anlatın tüfekliler,
Bu işin sebebi nedir?

BİRİNCİ

TÜFEKLİ — Mahmud'u ırmak kıyısında görmüş Yezidiler.

İKİNCİ

TÜFEKLİ — Bakmışlar Mahmud bir başınadır.

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ — Başlamışlar Mahmud'un izin sürmeye.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ — Mahmud Dilek Ağacının dibine gitmiştir.

K. ÇARŞAFLI

KADINLAR — Mahmud'un Dilek Ağacının dibinde işi nedir?

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ — Kimse bilmemiştir.

ALTINCI

TÜFEKLİ — Yezidiler, Mahmud'un ardı sıra Dilek Ağacına kadar gelmişlerdir.

BİRİNCİ

TÜFEKLİ — Mahmud, Dilek Ağacına yeşil bir murat mendili bağlamıştır.

K. ÇARŞAFLI

KADINLAR — Vıııııı Mahmud karasevvalıdır!
Mahmud Dilek Ağacına muratlıdır!

İKİNCİ

TÜFEKLİ — Yezidiler ossaat kendilerini aşikar etmişlerdir. Ve seşn dileğn budur deyİ sağ elni, mendil bağladığı sağ elni kesmişlerdir.

ÜÇÜNCÜ

TÜFEKLİ — Ve sonra Mahmud'un kesilen sağ elni aşıret mızrağına geçirip, köylerine hudut deyİ toprağa çakmışlardır.

DÖRDÜNCÜ

TÜFEKLİ — Ve demişlerdir ki: Bu kesik el gayrı köyümüzün hudududur!
Bu huduttan adımını içeri atan kendisini ölümde bulur!

BEŞİNCİ

TÜFEKLİ — Ve elni kesip aldıktan sonra Mahmud'u Dilek Ağacının dibinde vurmuşlardır.

ALTINCI

TÜFEKLİ — Mahmud'u Dilek Ağacının dibinde bulduk.

Gökteki yıldız kadar kurşun yarası var idi
bedeninde.

**BİRİNCİ
TÜFEKLİ**

— Bedenindeki kurşun yaraları bir dağın ağaç-
ları kadardı.

**İKİNCİ
TÜFEKLİ**

— Lakin ölüsü bile yığitti. Asi bir efkar vardı
gözlerinde.

**K. ÇARŞAFLI
KADINLAR**

— Eyşan Ana! Eyşan Kadın!

Ölün cennet katındadır.

Ölün şehit katındadır.

Ölenin günahları yedi kat yer altındadır.

Yedi kat yer altındadır.

(Kara Çarşafli Kadınlar, Mahmud'un cese-
dinin üstüne bembeyaz bir örtü sererler-
ken, Tüfekliler biraraya toplanırlar.)

TÜFEKLİLER— Biz ki bir nöbeti mamur tutamamış tüfek-
lileriz.

Erlüğümüz adına, ağamızdan-atamızdan ceza
isteriz!

(Kara Çarşafli Kadınların serdiği bembeyaz
örtüyü, cesedin başına doğru çeken Eyşan
Ana uzun bir ağıt yüklenir. Yükselen sesi,
perde perde, kararan köyü kaplar. Eyşan
Ana ağıt yakarken Ağlayıcı Kadınlar dö-
vünmeye başlarlar. Ardından onu yineler-
ler.

Tüfeklilerin başı büsbütün öne düşer. Büs-
bütün gece. Dövünen Kadınlar. Ağittir.)

(Işıklar)

Onbirinci Sahne

ÖLÜMÜN DAİRELENMESİ

(Dilek Ağacı : Mahmud'un vurulduğu yer... Dalda, ateş rengi çaputların arasında hemen kendini gösteren yeşil murat mendill, Mahmud'un boynundan tanıdığımız... Akşam çökmektedir. Geride kızıl günbatımı. Yezida girer. Yıkın, bitkin, omuzları düşmüş; ama mağrur bir yenliği içerisinde, ağaca kadar yürür; kararlıdır belli. Dalgın, dünyadan elini-eteğini çekmiş gibi dursa da adımları kararlıdır. Ağacın dibine kadar gelir. Ağaca bağlanmış murat mendilini görünce ırkılır, kendini tutamaz, küçük bir haykırışı, elleriyle hapseder ağzına, sonra mendili ağılayarak çözer ağaçtan ve toprağa kapanır. Toprağı yoklar. Mahmud'un kanı hâlâ taze durmaktadır toprakta. Yeşil murat mendilini boynuna kurbanlık bağlar gibi düğümlü bağladıktan sonra, yerden Mahmud'un kanını alır, alına sürer. Daha sonra kuşağından kalınca bir tebeşir çıkarır, ağacı da, kendisini de içine alan genişçe bir daire çizer. Sonra gider ağacın dibine, dairenin ortasına oturur. Ölümü beklemeye koyulur. Eli saçına gider, saçının ilk örgünü çözerken.)

(Işıklar)

(Işıklar yeniden yandığında, Yezida'nın birkaç örüğü daha çözülmüştür. Daha bitkin, daha yorgundur. Sahnenin bir yanında YEZİDİ KADINLAR iki yana sallanarak, ince bir inilti halinde ağıt tutmaktadırlar. Ortada ağacın karşısında bir yerde, Yezida'nın anası Raşa Ana dövünmektedir. Kesik kesik hıçkırıkları, iniltileri duyulur. Bir zaman sessizlik.)

RAŞA — Yeter artık inadın Yezida. Görmemekte misin ki her geçen gün erimekteyiz. Kahrolmaktayız. Çıkasın artık o daireden, silesin artık o uğursuz daireyi. O nalet ölüm daire-sini silesin de adımını atasın dünya toprağına.

YEZİDİ KADINLAR — Tam üç gündür anan karşında yalvarır Yezida.
Tam üç gündür kan döker karşında.
Yüreği ana yüreğidir.
Dayanmaz kızının ölüme durmasına.

RAŞA — Ben on çocuğun yükünü taşımış bir anayım.
On çocuk vardır yüreğimde. Lakin Yezida tek kızımdır. Acısı bütün yüregimdir.

YEZİDİ KADINLAR — Tam üç gün üç gece dolanmadık dağ bırakmadı köylüler. Elllerinde meşaleler ve fenerler ve sabahlara kadar ünlediler : Yezidaaaa!

RAŞA — Uzaktan görsen ormanlar yanıyor sanırdın. Onca meşale senin izini sürdü bulana kadar.
Tam üç gün, üç gece...

YEZİDİ KADINLAR — Cümle köylü, taşı - toprağı talan etti. İrmak boylarını kaldırdı ayağa.

RAŞA — Lakin, senin izini gene de çıkaramadı ortaya.

YEZİDİ KADINLAR — Ve her sabah yüzlerce eğik baş girerken köye.

- RAŞA** — Miro Ağa bir kez daha delleniyordu. Mızrağını bir kez daha vuruyordu yere.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Yezida yok, diyorlardı köylüler. Yezida yok. Cümle toprağı deştik, karınca yuvalarını, çiçek yapraklarını. Lakin yine bulunmamıştır Yezida.
- RAŞA** — Müslüman köylere habar edildi ardından, kaçırıldıysa bilelim. Yüreğimiz dağılayalım, deyi.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Üçüncü günün sonunda vardık ki Dilek Ağacının dibine, Yezida ölmeye durmuş, kendi çıldığı daire içinde.
- RAŞA** — Üç gün daha geçti gözümün ışığı, üç gün daha, üç gün dağlarda-bayırda dövündüm, üç gündür de karşımda.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Üç gündür tekmi kadınlar yalvarınız sana. Sil daireni Yezida, içini kaplayan kara bulutları dağıt. Öfkene yenilmesin bedeninin, çıkasın o dairenin dışına.
- RAŞA** — Köyün kapısına hudut deyi aşiret mızrağı dikilende, Yezida şu almaya gitmiş idi pınara. Omuzunda testi, dudağında türkü ile dönende, köyün kapısında mızrağı göre. Neyin nesidir demeye, aşiret mızrağının yanına vara. Mızrağın yanına varanda mızrağın üstüne geçirilen kesik eli göre.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Bir de baka ki bu el, yaban bir el değildir. Keç zaman tenine el sürdüğü, öpüp ba-

şına koyduğu bir eldir. Kaç zamandır saçlarına örük vuran aşına bir eldir. Ve de bu el sevdalısı Mahmud'un elidir.

RAŞA

— Bir feryat ki köyün göğü yırtıla. Kulağım sanki ıpını yitirmiş bir kuyu. Dedim bu feryat nerden geliyi gelinler? Dediler Yezida, mızrak önünde testi kırmıştır. Demişler Yezida üstün paralamıştır. Ve de gözlerini kan pınarı eyleyip, kendini dağlara vurmuştur.

YEZİDİ

KADINLAR

— Bir kesik ele sebep Yezida'nın feryadı nedir, deyi, cümle alem birbirine sormuştur. Demişlerdir ki: Belli ki bir sevdadır, bir saklı sevdadır. Kimsenin bilmediği, kimse'nin görmediği...

RAŞA

— Mahmud'un yeşil murat mendili bağlaması bundandır. O mendil, Yezida'ya işmardır.

YEZİDİ

KADINLAR

— Şimdi o murat mendili, kurbanlık bağı deyî durmaktadır Yezida'nın boynunda. Şimdi o mendil ölüm işmardır. Ölüme işmardır...

RAŞA

— Tam üç gün üç gece dağ koyaklarından, uçurum diplerinden, pınar gözlerine varana dek aramışlardır Yezida'yı.

YEZİDİ

KADINLAR

— Yezida yoktur! Sanki ayağını kesmiştir topraktan.

RAŞA

— Ne kurt bilir, ne kuş tanır.

YEZİDİ

KADINLAR

— Hiçbir yol haber iletmez Yezida'dan.... Hiçbir ışık aşkâr etmez.

- RAŞA** — Lakin umudumu kesmemişimdir senden Yezida.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Lakin umut kesilmez. Adanan adaklar boşa gitmez.
- RAŞA** — Irmak diplerinde, ırmak boylarında cesedin aramışlardır gün boyu.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Demişlerdir ki : Ola ki Yezida kendini ırmağa ata! Irmaktan gelen muratlısına sebep kendini ırmağa vura!
- RAŞA** — Üçüncü günün sonunda, yeşil murat mendiline sebep, Dilek Ağacının dibine gelinmiştir. İstenmiştir ki yeşil murat mendilinin sırrı çözüle. Dilek Ağacının dibine gelinmiştir ki...
- YEZİDİ**
KADINLAR — Bir de ne görüle : Yezida ölüm duruşunda...
- RAŞA** — Gözümün ışığı Yezida! Yüregimin evi Yezida! Dokuz erkek kardaşın bir tek bacısı Yezida! Kaçtır yalvarıram sana. Üç gün olmuştur başında beklerem. Bir tek söz et bana. Bir tek söz uçur ağzından.
- YEZİDİ**
KADINLAR — Gayrı ağzını bıçak kesmez. Her gün saçının bir tek örüğünü çözer ve demek istemektedir ki :
Kırk örük tamam olanda, cümle örüklerim çözümlende dairime gömüleceğim.
- RAŞA** — Uyyyyy!

(Işıklar)

(Yezida birkaç örüğünü daha çözmüştür. Daha bitkindir. Ermiş bir kadın gibi inatla dikili durmaktadır gene de. Ağacın yanından aşağıya doğru, tepenin eğimine birer ağaç gibi dokuz erkek kardeşi dizilmiştir Yezida'nın. Raşa Ana yline ortada dövünmektedir. Perişandır. Yezidiler doldurmuştur sahneyi. Kalabalık çoğalmıştır. Işıklar her yanıp söndüğünde kalabalık daha çoğalacak, sahneden salona taşacaktır.)

YEZİDİ

KADINLAR — Bugün onuncu gündür. Yezida yerinden kırmıdamamıştır. Ağzından tek söz çıkmamıştır. Her gün bir tek örüğün çözer. Ve sonra yeniden gömülür ıssızlığına.

RAŞA

— Yezida'nın ıssızlığı tekin değildir. Korku sallar yüregime. Acımı büyütür. Derdimi engin kılar.

YEZİDİ

KADINLAR — Bugün onuncu gündür. Lakin Miro Ağa öfkesini yenip te Yezida'nın yanına gelmemiştir.

Yezida'yı Dilek Ağacının dibinde lanete terketmiştir.

DOKUZ

KARDEŞ — Lakin er kısmının yüreği kalın olur
Babamızın hukukun sürdürmeye.

YEZİDİ

KADINLAR — Lakin er kısmının yüreği kalın olur.
Öfkesi, hıncı derin olur.

RAŞA

— Yezida çıksın o daireden başka istemiyem. Benim ömrüm kızıma yazgılıdır.

YEZİDİ

KADINLAR — Miro Ağa çağırtmış seni, dağdan insin de-
yi büyürmüş Raşa Kadın. Erinin buyruğuna
karşı durursan?

RAŞA — Benim ömrüm kızıma yazgılıdır. Miro Ağa
öfkesiyle konuşmaktadır, yüreğiyle değil.
Onun yüreği de baba yüreğidir. Elbet din-
direcektir yalazını.

DOKUZ

KARDEŞ — Babamın buyruguna uymak düşer siye
aney.
Buyruguna uyup dağdan düze inmek düşer.
Bu mecnun kızın başın beklemek analık
değildir.
Sen ki bir ağa karısısan, sana ağalık yap-
mak düşer.

RAŞA

— Dokuzunuzu da ben doğurmuşam. Alnını-
za döğmenizi ben çalmışam. Eliniz silah
tutanaca elinizden ben tutmuşam. Şimdi
bana karşı duruyorsunuz?

DOKUZ

KARDEŞ — ...

YEZİDİ

KADINLAR — Oğulların törelerden sözeder Raşa Kadın.
Erliklerini törelerde sınarlar.
Töre, erliğin emniyetidir. Törelere danışır-
lar.

DOKUZ

KARDEŞ — Bacımız törelere başkaldırmıştır aney, asi
olmuştur. Bir Müslüman erinin elinden tut-
muştur.

RAŞA

— Namusuna hâlel gelmemiştir lakin. İrmağın dibinde yıkanmış bir taş kadar temizdir Yezida. Leke görmemiştir.

DOKUZ
KARDEŞ

— Yezida! Bacımız, törelerimize başkaldırmış-sen, bir Müslüman eriyile kavillenmişsen. Bu ağaç günahına şahitlik etmiştir onca zaman. Sen silsen de dalreni, adımın atsan da dünya toprağına namus meselemizdir. Biz seni ölüme yollayacağız yeniden.

RAŞA

— Bir kavilden birşey olmaz oğullarım, erlerim. Yezida daha sabidir. Daha akıl yetiremez, yüregi uçarıdır; töre-görenek bilmez. Lâkin namusuna hâlel gelmemiştir.

DOKUZ
KARDEŞ

— Köyümüzün namusun ayağına düşürmüştür. Cümle ahali bizi konuşmaktadır. Cümle civar köylerde adı geçer aşiretin, ve de Yezida'nın. Cümle er meclislerinde anılır. Namusun ak yeri kalmıştır aney? İrmağın dibindeki temiz taş başımıza yağmıştır.

RAŞA

— Daha sabidir. Daha çocuktur. Bir yanlış iş etmiştir, lakin namusluk değil. Yezida'ya ölüm fazladır. Şimdiyse bir kötü fikir edinmiştir ki yüregimiz dağlar, cığerimiz paralar. Bu yanlış iş hepisinden beterdir.

DOKUZ
KARDEŞ

— Şimdi Yezida bir kutsal daire içindedir. Elimiz bu yüzden tetiğe varmaz. Daire silinse bile Bu dokuz kardeş Yezida'yı yaşatmaz.

RAŞA — Analık hakkımı koyuyem ortaya. Analık hakkımı koyuyem. Her kim ki Yezida'ya bir kurşun sıkar, kurşunun karşısına ben diki-
lirem. Sizleri ana katili ederem.

**DOKUZ
KARDEŞ** — ...

RAŞA — Yezida kızım şimdi daireyi silecek ve hiç kimse saçının bir teline halel getirmeyecek. Değil?

**YEZİDİ
KADINLAR** — Çık artık o dairenden Yezida. Çık ki ana-
nın yüregi şenlensin artık. Bak nasıl kan
ağlamakta. Nasıl yas tutmaktadır. Ve de
kendini ateşten ateşe atmaktadır.
Bir tek söz olsun uçur ağzından. Bir tek
söz ediver anana. Ediver ki etine can gel-
sin...

**DOKUZ
KARDEŞ** — Yezida'ya daireyi silmek düşer.
Bize namusumuz temizlemek fırsatı ver-
mek düşer.

RAŞA — Yezida yaşayacak! Dokuz oğlumun doku-
zunu da teker teker vururam. Biliyseniz
vururam. Ağzımdan çıkan sözün geri otur-
duğu görülmemiştir. Dokuzunuzu da gö-
züm, kirpigim kirpmadan vururam. Lâkin
Yezida yaşayacak. Karabahtlım yaşaya-
cak!

**DOKUZ
KARDEŞ** — Anamızsın Raşa Kadın. Canını bedeni-
mizde taşıarak. Lâkin evlat sevdası kapla-
mıştır yüregin.
Aklın değil, sade yüregin konuşur.

RAŞA — Sizleri dey yüregimle doğurmuşem ben. Hepinize sevdamı katmışam. Emegimi katmışem. Lakin Yezida gençliğimdir benem. Yezida kızlığımdır. Yaşamalıdır. Mecbur yaşamalıdır. Mümkünü yok yaşamalıdır.

DOKUZ KARDEŞ — Yezida'nın ölmesi gerektir.
Lakin böyle ölmesi sevdasına şan katar. Yezida ki aşiretine ihanet eylemiştir, töresine yüz çevirmiştir.
Canımıza can batar. Canımıza can...
Ondan son dileğimizdir. Çıksın dalresinden ve de bize namusumuz temizlemek fırsatı versin. Madem ki gözünü ölümle bağlamış gayrı, bizden bunu esirgemesin.

RAŞA — Eger ki dileğiniz, dilinize bir kez daha düşerse, siz ana katili olmadan evvel ben evlat katili olacağam. Buyruğumdur bu. Çeneniz düşe. Sözüünüz düşe ağzınızdan.

YEZİDİ KADINLAR — Gayrı oğulların oğulluktan çekilmiştir Raşa Kadın. Kızın dünyadan çekilmiştir.

RAŞA — Hiç ses etmezsen kınalım benem. Her gün bir tek örüğün çözersin sade. Bedeninde, ceylan bedeninde tek kımıldır bu. Saçını da çözmesen seni öldü belleyeceğiz Yezida'm.

YEZİDİ KADINLAR — Kırk gün beklemekte kararlıdır Raşa Kadın. Açlığa, susuzluğa, uykusuzluğa, yorgunluğa dayanmakta kararlıdır. Kavli vardır besbelli.

Bu nasıl sevda, bu nasıl inattır ki, insanı
bunca zaman böyle yaşatmaktadır ağalar?

(Işıklar)

(Yezida'nın birkaç örüğü daha çözülmüş, alındaki kan büsbütün kurumuş, bir kızıl leke halinde parlamaktadır. Cümle Yezidi köyleri ağacın dibinden, dağın eteğine kadar yığılmıştır. Haşmetli bir kalabalık Yezida'yı izlemektedir. Yezida yine öyle suskun, yine öyle mağrur, meydan okuyan, yine öyle yalnızdır. Kimultısız gözleri bir noktaya dikili durmaktadır. Gözlerinden arada bir bulut geçer, bir küçük parıltı düşer gözünün bir yanına, sonra sönerek gider. Kimbilir neyi anımsamaktadır? Kimbilir neyi düşünmektedir? Kimbilir Mahmud'la ne konuşmaktadır hayalinde?)

Raşa Ananın yanında Yezidilerin Uluları, Şeyhleri, Ataları durmaktadır. Ulu kişiler Yezida'yı razı etmeye gelmişlerdir.)

RAŞA

- Bakasın Yezida, cümle Yezidilerin uluları, ataları, şeyhleri ayağına gelmişlerdir. Senin gönlün almaya gelmişlerdir. Senin rızan almaya, seni razı eylemeye gelmişlerdir. Tâ Bismil'den, Hilvan'dan, Diyar-ı Bekir'den, Slirt'ten, Bitlis'ten, Viranşehir'den, onca Yezidi köyü senin toprağına ayak basmaya gelmiştir. Onca Yezidi ulusu, atası, senden daireni silmeni dilerler. Onca köyün insanı toplandı dağın eteğine, görürsen mi? Dağ adam kaldırmıyı artık, dağ

bile onca yüke dayanamıyî. Bu insan yü-
küne dağ bile dayanamıyî Yezida.

Bu ne demeye gelir, biliysen kızım? Onca
köyün insanı birarada beklerler, burada
yatar, burada kalkarlar, bu kaçınıcı gün-
dür hesabım şaşırmışam. Lâkin seninle
birlik uykusuz ve aç otururam karşında.
Bana acımıysen kızım, bana vicdan eyle-
miysen?

YEZİDİ

KADINLAR — Cümle Yezidi köylerin dağın eteğine top-
landı. Cümle insanlar tepelere yığıldı. Di-
lek Ağacının dibinden, ırmak boylarına ka-
dar dağ-taş adam dolu. Dağ taş insan seli.
Kaç vakte kadar sürecektir bu sel? Bu
inat? Bu sevda?

RAŞA

— Ulular, atalar buyruk verir Yezida. Silesin
o daireyi. Çıkasın dünya toprakına. Ana-
na, aşiretine dönesin.

YEZİDİ

KADINLAR — Bunca insan yığılırken dağın eteklerine,
Miro Ağa hâlâ inadındadır. Kızı Yezida'nın
yanına varmamıştır. Bir tek söz olsun et-
memiştir. Bir tek söz. Aynen Yezida gibi,
o da ölüm suskunluğundadır.

RAŞA

— Bunca Yezidi ulusundan, atasından, kulun-
dan sonra bana da buyruk göndermez ol-
muştur Miro Ağa. Köye dön, dağın tepe-
sinden in diyemez ve de diyememektedir.

YEZİDİ

KADINLAR — Tek söz etmemiştir. Yezida'yı ağacın di-
bindeki ölüm dairesine terk eylemiştir.
Cümle insan burdayken Miro Ağa köy bek-
ler.

RAŞA :

— Elimi uzatsam tutacağım seni Yezida, san-
ki tutacağım. Öyle yakınsın bana. Yüzüne,
saçına el değeceğim. Lâkin sen kutsal
dairenin içindesen, hududundan içeri sız-
mam. Yani ki o kadar ıraksın benden. Yü-
regim dağlanır ağalar, yüregim... Çöz ina-
dını Yezida'm, çöz gayrı...

YEZİDİ

KADINLAR

— Lakin Yezida her gün saçından bir örük
çözer. Belli ki kırka tamam edecek.
Ölümle muratlanmıştır.
Tam kırk gün bekleyecek.

(Işıklar)

(Yezida daha çökkün. Saçlarından birkaç
örük daha çözülmüş, iyice dağılmış saçla-
rı. Büsbütün elini - eteğini çekmiş gibidir
dünyadan, gözleri ferini büsbütün yitirmiş
gibidir. Kalabalık artık göz almaz olmuştur.
Dokuz kardeş, aynı yerde, tepenin eği-
minde bu kez çömelmiş oturmaktadırlar.
Yezidi uluları, ataları, şeyhleri bembeyaz
giysilerle beklemektedirler. Sessizlik, ger-
ginlik, bekleyiş.)

YEZİDİ

KADINLAR

— Türlü alametler belirmiştir gökyüzünde,
manâları ne ola, tefsirleri nedir?

RAŞA

— Hayırdır diyelim, hayırdır, hayırdır...

YEZİDİ

KADINLAR

— Gökte üç kuzgun dolanmaktadır, üç slyah
kuzgun,
Üçünün de kanatları birbirine değmektedir.

RAŞA

— Neyi rivayet etmektir muratları?

(Nefes nefese bir ulak girer, kalabalığı güç-
lûkle yarar, Raşa Ananın yanına ulaşır.)

ULAK

— Raşa Ana, Raşa Ana! Mahmud'un anası
Eyşan Kadın huzura çıkmak ister. Yezi-
da'nın yüzünü görmek ister. Yezidi ulula-
rıyla görüşmek ister.

(Ortalığı bir mırıltı kaplar, herkes şaşkın-
lık içerisinde birbirine soru sormakta, ola-
yı tartışmaktadır. Raşa Ana ellerini çırpır,
sesler önce yavaşlar, sonra kesilir.)

YEZİDİ

KADINLAR

— Mahmud'un anası olmaz bir iş etmiştir.
Bunca yılın töresini ne muratla tepmiştir?
(Raşa Ana Yezidi şeyhlerine, ulularına,
atalarına sorar.)

RAŞA

— Sözüünüz emrimdir, buyruğumdur. Bir Müs-
lüman kadının huzura çıkması münasip
düşer? Mahmud'un anası Yezida'yı görsün
münasip düşer? Ettığınız kelam kararım
olacaktır.

YEZİDİ

KADINLAR

— Senin gönlün nere yana düşer. Raşa Ka-
dın?

RAŞA

— Ulular, atalar ne kelam ederse buyruğum
odur. Gönlümün yönünü sormayın kadın-
lar. Gönlümün yönü acıya düşer.

(Yezidi uluları, ataları kendi aralarında fı-
sıladaşırlar, tartışırken)

DOKUZ

KARDEŞ

— Mahmud'un anasın Yezida'yı görmesi mü-

nasip düşmez. Bir Müslüman kadın Yezidi meclisinde huzura çıksın münasip düşmez. Törelerimiz dururken, ne düşünürsen aney, neyi aklına vuruyesen?

RAŞA

— Ben ulularımıza sormuşam oğullar, ben atalarımıza, şeyhlerimize sormuşam. Onların buyruğu benim kelimim, benim sözündür. Ne siye, ne bana söz etmek düşmez.

**EN YAŞLI
YEZİDİ
ATASI**

— Kadının diyecekleri nedir? Bizlere sormak düşer. Şimdiki hal, müşkül bir haldir. Bunca Yezidinin arasına girmekten gözünü sakınmayan kadının diyecekleri belki müşkülü çözer. Gözünü sakınmayan, sözünü de sakınmaz. Bizlere kadını dinlemek düşer. Huzura çağırmak düşer.

RAŞA

— Söyleyin gelsin Eyşan Kadın, söyleyin buyursun meclisimize ve de Yezida'mın huzuruna.

**YEZİDİ
KADINLAR**

— Bunca yıldır böyle şey görülmemiştir bu bozkırda. Bunca yıldır böylesine çatlama-mıştır töreler. Ve de usûller, âdetler... Hayırdır kadınlar, hayırdır.

RAŞA

— Söyleyin gelsin. Ben çözemedim Yezida'nın dilini, belki Mahmud'un anası çözer.

(Eyşan Ana girer. Mırıltılar dolanır. Sonra herkes susar. Derin bir sessizlik kaplar ortalığı. Bir Yezida kalmıştır ortalıkta şimdi, bir de Eyşan Ana.)

EYŞAN

— Yezida! Yezida! Buymuş demek! Demek Yezida budur! Yezida, seni Mahmud'un gözleriyle görerim. Seni Mahmud'un gözleriyle severem.

Yezida!

RAŞA

— Buyur Eyşan Kadın, buyur şöyle, diyeceklerin nedir? Hepimizin gönlünü meraklara salmışsan?

EYŞAN

— Sözlerimi denkleştirememişem ağalar, lâkin yüregimden dilime nasıl gelirse, öyle söylemek isterem.

Ben bir garip Eyşan Kadını. Aklım zengin değildir, sözümün açığından, yüreğimin açığından gayrı bir hünerim yoktur. Yüreğim nedir, dilim odur. Demem o ki diyeceklerimde kusur görürseniz bağışlayın. Yüreğimin açığına verin.

EN YAŞLI
YEZİDİ
ATASI

— Gözünü budaktan, sözünü ulaktan sakınmazsın belli. Yüregin temizdir Eyşan Kadın. Öyle temizdir ki bedeninin üstünden görünür hani.

EYŞAN

— Sağol, ata kişi, ağzın bal yesin. Aklım zengin değildir. Lâkin bu iş yüregimi kana bulamıştır, yüregim temizdir; lâkin gayrı kandan görünmez. Asl olmuşumdur hem kendime, hem törelerime. Asilliğim nedir ya? İsterem ki, oğlum yaşaya, kızım yaşaya. Hepisi budur, asilliğime sebep, Mahmud'um devrildi gitti. Bir gecede olan saçım ağardı. Oğlumun kesik eli köyünü-

ze hudud oldu. Lâkin ben huzûrunuza gelmekten yılmamışem. Şimdi diyem ki ben siye : Törelерimizi aklımıza yeniden vurak. Ve gayrı Mahmud'um gibi yiğitler. Yezida gibi cerenler can çekismeye. İşte bütün diyeceklerimin mayası budur. İzniniz olursa bir çift lâfım da Yezida'ya vardır.

Yezida, yigit kızım benem, cerenim benem, bunca zaman bir başına ölüme durmuşsan, bir Mahmud'un sevdası uğruna hemi? Bilirem törenizdir, giremem o dairenin hududundan İçeri, saçına, tenine dokunmam, yüz süremem esvaplarına. Mahmud'umun nefesini alamam senden. Lâkin şunu bir iyice bilesin ki, Yezida kızımşan benim, ölüme de gitsen, ölümden de dönsen kızımşan benim, gelinimsen gözümde. Sevdanın mezhebi, dini, cinsi-cibilliyeti yok imiş. Havar ki Mahmud'umu yitirende öğrenmişem buni, geç kalmışam. Dilerem ki herkes erini, oğlını, kızını yitirmeden öğrenene.

(Yezida konuşmaya başlar, gözlerinden yaşlar süzölmektedir. Yezida konuşunca herkes ayaklanır. Cümle dağlarda yankı bulur ,Yezida'nın konuşması.)

YEZIDA

— Hoş gelmişsen anay. Elin öpmek isterem ki lâkin, ölümün başını, yigidimin başını, beklerem. Çıkamam dairemden dışarı. Ve de ölümümden dışarı.

Mahmud'un kanı alnımda, muradı boynumda kurumuştur. Dilek Ağacı kurumuştur. Dilek Ağacını da çevrelemişem ki, bundan

sonra kimse adak dilemeye bu ağaçtan,
kimse murat beklemeye, kimse bizim gibi
kurumaya...

EYŞAN — Yezida! Kızım benem! Gelinim! Mahmud'u-
mun yâdigârı!

RAŞA — Yezida! Yezida! Konuş kızım konuş. Ko-
nuş ki ağzından uçurduğun sözler gökyü-
zünü doldursun. Kuzgunlar kovulsun!

YEZİDİ
KADINLAR — Yezida'nın dili çözüldü.

Dünya toprağına sesi değdi.
Kelâmı dünya toprağın çiğnedi.

RAŞA — Çıkasın o dairenin dışına Yezida! Yeter bu
zulüm gayrı! Bu çile dolsun artık! Hangi
anaya bu çile, bu zulüm reva görülür? Yü-
regim dayanmaz artık! Silesin o daireyi
gayrı, çıkasın dışarı! Analık hakkımı ko-
yuyem ortalık yere, analık hakkımı koyu-
yem! Analık hakkımdır bu senden! Bu di-
leğim analık hakkımdır!

YEZİDA — Ben analık hakkını ödemişem aney, sözün-
den çıkmamışem şimdiye. Bu benim sev-
dalılık hakkımdır!

RAŞA — Nasıl bir sevdalılık hakkıdır ki, ölümle öde-
nir Yezida?

YEZİDA — Bu nasıl törelerdir ki sevdayı ölümle ödetir
aney?

EYŞAN — Eğer gönülün olursa başın beklemek iste-
rem Yezida. Senin, oğlumun Mahmud'un
başını beklediğin gibi ben de senin başın

beklemek isterem. Başında durmak isterem, senin dilediğin olursa...

YEZİDA — Eger senin de gönlün olursa, rızan olursa aney, ben de Mahmud'un yanına gömülmek isterem. Teni tenime, canı canıma değsin isterem. Bunun için dillenmişem şu ölüm dairesinde. Bunun için sesimi uçurmuşam sizlere. Bir tek bunu isterem senden aney, bir tek bunu...

EYŞAN — Ataların komaz. Yezida, ataların razı gelmez. Vermezler bana o cân bedenin.

YEZİDA — Ölümün de töresini yaparlar hem anay? Mezarım da töresini yaparlar? Ölünün son dilediği buyruktur oysa; ben Mahmud'un yanına gömülmek isterem.

DOKUZ KARDEŞ — Çık dairenden dışarı Yezida! Hemen vura-cağız seni! Bizi ele-güne karşı başı eğik etme.

YEZİDİ KADINLAR — Çizilen daire kutsaldır. Törelerimiz ve de dinimiz böyle buyurur. Dairenin içindeki her kim olursa olsun dokunulmazdır. Tö-relerimize karşı duramazsınız. Siz ki böyle töre öcü kovalarken; dairenin içindeki Yezida'yı vuramazsınız.

YEZİDA — Töreleriniz beni Mahmud'umdan irak tutmuştur. Ben de törelerimize göre ölürem. Bir Yezidi kızı, bir Müslüman eriyle evle-nemez. Ve de çizilen daire ölüm gelme-den silinemez.

YEZİDİ

KADINLAR

— Yezida bilir ki, herşeyden geçerseniz lakin törelerden geçmezseniz.

(Işıklar)

(Herkes bitkin. Herkes perişan. Yezida son soluklarını alıyor. Saçları hepten çözülmüş, hepten dağılmış. Bir tek örük kalmış alnına düşen. Mahmud'un bağladığı en son, kırkinci örük...

Sabah olmaktadır. Tan sökmekte, kalabalık yarı uyur - yarı uyanık beklemektedir. Dairenin kıyısında Eyşan Ana kıvrılıp kalmış, yanında Raşa Ana. Ağacın dolayları adam almaz bir kalabalık içendeyken. Tan kızılı her yanda. Güneş doğumı...)

YEZİDİ

KADINLAR

— Bugün kırkinci gün tamam olmuştur. Kırk gün dayanmıştır Yezida. Açlığa dayanmıştır, susuzluğa dayanmıştır, onca kalabalığa, onca buyruğa dayanmıştır. Lâkin bugün kırkinci gün tamam olmuştur. Yezida'nın sabrı rivâyet sanılmıştır.

RAŞA

— Bugün kırkinci gündür. Bugün benim öldüğüm gündür.

YEZİDİ

KADINLAR

— Boynundaki yeşil murat mendili soldu sarardı, alındaki kan siyaha kesti. Lâkin yitirmedir sabrını Yezida. Tam kırk gün soluk aldı verdi. Kavlini yerine getirdi. Mahmud'un ilk gece hakkı olan kırk örüğü tam kırk gecede ödedi.

YEZİDA

- Sabah olmaktadır. Bugün kırkinci gün tamam olmuştur. Bugün bayram günüdür. Ve de Mahmud beni beklemektedir. Sevdalım benim, beklemektedir. Irmağı aşın, dağı aşın bana geldin Mahmud, töremi aşım, ölümü aşım, sana gelmekteyim kurban.

(Herkes gerilim içerisinde Yezida'yı izler, Kimse soluk bile almamaktadır. Yezida, titreyen elleriyle son örüğünü, kırkinci örüğünü çözer; saçlarının tümünü açar. Güçlülükle kaldırdığı elleriyle saçlarının tümünü açar, dağıtır. Kollarını havaya kaldırır, parmaklarının arasından saçının telleri omuzlarına dökülür, arkadan güneş yavaş yavaş gösterir yüzünü.. Saçları omuzlarına dökülürken, kolları düşer önce, ardından bedeni kıvrılır, dairenin içerisine yığılır, kalır.)

YEZİDİ

KADINLAR

- Yezida ölmüştür!
Kırk örüğün hepsi
Kırk günde çözülmüştür!

(Dilek Ağacının arka yamacından - sahnenin gerisinden - bataklığın ordan, yüzlerce erkek sesi aynı anda yükselir, yükselir, yükselir, dağın başındaki sessizliği kaplar, kederi kaplar, acıyı bastırır)

KÖYLÜ

SESLERİ

- Tekmil bataklık kurumuştur! Bataklık kurumuştur!

(Aynı anda bataklığın oradan, korkunç bir homurtu yükselir, makina sesleri, traktör sesleri, biçer - döğer, buldozer sesleri tamamı kuruyan bataklığa inmeye başlamışlardır. Sevinç çığlıkları sızar makina seslerinin arasından.

Dokuz erkek kardeş, Yezida'nın dairesini silerler önce, Yezida'yı omuzlarına alırlar, ağacın dibinden düzlüğe indirirlerken, herkesi kaplayacak kadar büyük, koskocaman, bembeyaz bir kefen, bütün sahnenin üstüne örtülür, herkesin üstünü örter.

(Kefenin üstüne bir ışık düşer.)